

II. ALFEJEZET.

PROTHALLIUMOSAK. — PROTHALLOPHYTA SIMK.

(Pteridophyta Cohn.)

a) Villáságúak. — Dichotomeae Sachs.

469. KORPAFŰ. — Lycopodium Spring.

1314. **Lycopodium Selago L.** — Ritkaság megyénk magasabb hegyvidékeinek erdő-szélein és erdei tisztásain. Így Kisindia felett a Kicsóra hátán itt-ott s innen a Drócsáig; Ó-Dézna völgye mentén a Hollócska hegyen; Kis-Halmágy felett a Gejna alján.

1315. **Lycopodium clavatum L.** — [Román neve: Petyik a ventuluj]. — Ez is ritkaság megyénkben. Terem hasonló helyeken mint az előző, — magasabb hegyvidékeink erdeinek szélein és tisztásain. Így Kisindia felett a Kicsóra hátán, mely a Drócsával függ össze; Nadalbesty és Nyágra felett a Kodru lejtőin két helyen; Kis-Halmágy felett a Gejna alján és környékén itt-ott.

b) Tövöngolyósak. — Rhizocarpeae Batsch.

470. SALVINI-LOMB. — Salvinia Michel.

1316. **Salvinia natans (L.)**. — Terem folyók mellékének morotváiban, mocsaraiban; megyénkben ez idő szerint csak két helyen. Névszerint: a Maros mentén Soborsin és Kujás közt a «Balta» nevű mocsárban bőven; a Malomvíz-csatorna mentén pedig a Bokszegei tóban.

471. MARSIGLI-FŰ. — Marsilea L.

1317. **Marsilea quadrifolia L.** — Terem mocsaras, vízeres laposokon, miként a *Fuhmétel* (*Scirpus Michelianus L.*); ezért ezt is nevezik helyenként »*Mételyfűnek*.« Máshelyen »*Vizi Lóher*« néven említették, mert levelei nagyon hasonlítanak a négylevelű Lóheréhez. A Maros-melléken bőven díszlik Soborsin és Kujás közt a «Balta» nevű mocsár szélein a *Salvinia* társaságában; a Sebes-Körös mellékén számos helyen fordul elő Ottlaka, Nagy-Pél és Kis-Jenő közén, továbbá Boros-Jenő vízereiben s innen Bokszeg taváig; a Tőz mellékén láttam Boros-Sebes mellett a Kiskút kiszáradó laposán, valamint a Tőz partja mentén Tamánd, Ágya és Miske környékén. — Boros-Jenő vízereiben már Heuffel találta (Kanitz bot. zeit. 1863. p. 45.).

c) Páfrányfélék. — Felicineae Juss.

472. — KIGYÓNYELV. — *Ophioglossum L.*

1318. *Ophioglossum vulgatum L.* — E növény hegyvidékek erdeinek tisztásain és cserjés, füves helyein fordul elő szabályszerűen; én 1885 június 3-án Arad várának sánczai közt, — tehát az Alföldön leltem belőle néhány szálát. Előfordúl-e még ott, nem tudni; mert újabban tilos a vár sánczai közt járni. Annyi azonban bizonyos, hogy e növény is egyike azon hegyi növényeknek, a melyeket a Maros árja plántált ide a magasabb hegyvidékről, s a melyek az Alföldön csak esetleges, csakhamar eltűnő vendégek.

473. CSÍKHARASZT. — *Ceterach Willd.*

1319. *Ceterach officinarum Willd.* [Gymnogramme *Ceterach Spreng.*] Megyénkben ritkaság. Egyetlen termőhelye a Nagykő mészsziklái Menyháza felett.

474. KŐMÉZ. — *Polypodium L.*

1320. *Polypodium vulgare L.* — *Édesgyökerű Kőmész.* Terem hegyvidékeink nyirkos, füves kőszirtein, árnyas, köves erdeiben és régi várak kőfalain. Igy: Világos Várának kőfalain, továbbá a Botvölgytől s Világos hegyeitől kezdve Aranyág völgyének mellékeig, a Hegyesig és Kladova meg Sólmos völgyeig; Trójás völgyében a Fehérkőig; Ó-Dézna völgyének mellékein Rescsirátáig, Menyháza völgyei mentén főkép a Nagykövön; bőven a Kodru hátain Nyágra és Nadalbesty felett egész a Bratkója felé lejtő oldalakig; Kis-Halmágy felett a Gejna felé.

475. PÁFRÁNY. *Phegopteris Feé.*

1321. *Phegopteris polypodioides Feé.* *Bikk Páfrány.* — [*Polypodium Phegopteris L.*]. — Terem a hegyi táj sziklás, árnyas erdeiben mohgyep takaró között. Igy: A Gejna felé Kishalmágy felett számos helyen; bőven Dulcsele, Zimbró és Rescsirata sziklás völgyeiben, valamint a Kodru hegyhátán, főkép a Merisóra kúp környékén. A bükkös regio egyik jellemző növénye.

1322. *Phegopteris Dryopteris L.* sub. *Polypodio.* — *Tölgy Páfrány.* — Terem magasabb hegyvidékeink tölgyeseiben s innen a havasalji tájig. Igy: Rescsirata, Zimbró, Dulcsele, Kis-Halmágy magasabb vidékein, továbbá a Kodrun, többnyire az előbbi társaságában.

476. HÍMHARASZT. — *Aspidium* Sw.

1323. *Aspidium Filix-mas* L. sub Polypodis. — *Linne Hímharasztja*. — Terem Világos erdejétől és a Bot-völgyétől kezdve a Drócsa-Hegyes és Moma-Kodru hegyvidékeinek összes nyirkosabb erdeiben, azok szélein és árkolásai mentén. Sőt a Maros ártere lehozta Aradra is a Vár sánczai falára és a Csála erdőbe. Közönséges hazánk egész területén; másrészt alakjai megyénkben is meg vannak, miként hazánk más vidékein.

1324. *Aspidium montanum* Vogler sub Polypodis. — *Hegyi Hímharaszt*. [*Polypodium Oreopteris* Ehrh.]. Terem a hegyi és havasalji táj nedves, árnyas és sziklás patakai, vízerei mentén. Így: a Moma hegyvidékén Dulcseletől a Momáig és Zimbróig számos forrásos és csermelyes völgy mentén!

1325. *Aspidium spinulosum* Müll. sub Polypodio. — *Árfogú Hímharaszt*. — Terem hegyvidékeink erdeinek patak mellékein, a hegyi és mezei táj határán; így pl. Menyháza felett a Mészkö völgyben.

1326. *Aspidium angulare* Kit. in Willd. spec. V. (1810) 257. — *Tüskés Hímharaszt*. — [*A. aculeatum* Simk. term. füz. IX. 7 pro p.]. — Terem hegyvidékeink árnyas erdeiben, főkép azok árcai, vízmosásai mentén. Így: Kladova völgyében, Sólomos völgyében, Milova völgyében, Soborsin és Kujás környékén, Gyorok felett a Kecskés hegyen s innen a Bot völgyeig vagyis Világosig, másrészt a Hegyesig bőven; Nádas és Kresztaménes erdeiben, Kisindia felett főkép a Hurjecz völgyben, Ó-Dézna hegyvidékén főkép a Holló hegyen, Menyháza felett főkép a Hárs- és Mész-völgyekben, Zimbró és Dulcsele erdeiben. A lomb gerinczénél álló másodrendű czimpái közül főkép a felső, szárnyasan be van hasadozva. Ez a jellemvonása és puhább lombja különbözteti a következő alfajtól.

1326/b. *Aspidium hastulatum* Ten. (1836). — Terem a Maros mellék hegyi erdeiben itt-ott. Pl.: Világos és Ágris közt, Mária-Radna és Trójás hegyein.

1327. *Aspidium Thelypteris* L. sub Acrosticho. — *Mocsári Hímharaszt*. — Acsuva felett a Tomnatik nevű forrásos hegylapon.

477. HÓLYAGHARASZT. — *Cystopteris* Bernh.

1328. *Cystopteris fragilis* L. sub Polypodio. — *Törékeny Hólyagharaszt*. Terem hegyvidékeink árnyas, köves erdeiben és sziklafalain. Gyorok felett a Kecskés éjszaki oldalain, innen a Hidegkútig és Kladova völgyéig; Sólomos és Milova völgyeiben a Hegyes felé; Aranyág völgyében és hegykörnyékén, Menyháza, Rescsirata és Kisindia sziklás völgyeiben, Dulcsele és Acsuva patakainál, Trójás völgyében, Halmágy egész hegyvidékén.

478. NŐHARASZT. — *Athyrium* Roth.

1329. *Athyrium Filix-femina* L. sub *Polypodio*. — *Linne Nőharasztja*. [*Aspidium Filix-femina* Sw. *Asplenium Filix-femina* Bernh.]. — Terem hegyvidékeink árnyas erdeiben. Gyorok felett a Kecskésen, Kladova völgyében, Sólymos völgyében, Aranyág völgyének hegymellékein, Ó-Dézna völgyében Rescsirátáig bőven, innen és Menyháza völgyétől kezdve egyrészt Nadalbestyig, másrészt a Momáig; Kisindia felett a Kicsorán, Halmágy hegyvidékén a Gejna felé, Trojás völgyében. — Alakjai, változatai megyénkben is számosak.

479. BORDAHARASZT — *Asplenium* L.

1330. *Asplenium Trichomanes* L. *Asszonyhaj Bordaharaszt*. Terem hegyvidékeink sziklás, szakadékos helyein, valamint régi kőfalakon. Így: Világos, Sólymos és Dézna várainak kőfalain, az Öreg-Világoson s innen a Kecskésig és Kladova kettős völgyéig, Sólymos völgye mentén; Aranyág völgyében, Menyháza, Nadalbesty, Ó-Dézna, Rescsiráta, Zimbró, Dulcsele, Trójás és Halmágy völgyei mentén.

1331. *Asplenium viride* Huds. *Zöld Bordaharaszt*. — Megyénkben ritka; így pl. Dulcsele sziklás, hűs völgyei mentén s a Gejna alatt.

1332. *Asplenium Ruta-muraria* L. var. **Brunfelsi Heufl.** — *Kőruta Bordaharaszt*. — Terem régi kőfalakon és mészkő hegyek szikláin. Sólymos és Világos vára kőfalain; Menyháza és Dulcsele mészköves völgyeiben.

1333. *Asplenium Adiantum-nigrum* L. — *Feketélő Bordaharaszt*. Elég gyakori hegyvidékeink sziklás, száraz erdeiben és csalityaiban. Így: Kladova völgyében, Mária-Radna-, Sólymos- és Milova-völgyei mentén, Trójás vidéke sziklás hegyein, Dézna várhegyén, Ó-Dézna hegyein, pl. a Holló hegyen, Boros-Sebes mellett a Piliske hegyen, Kisindia felett a Kicsorához vezető hegyhátakon, Bogyest felett a Drócsán, Halmágy hegyvidékén.

1334. *Asplenium septentrionale* L. sub *Acrosticho*. — *Éjszaki Bordaharaszt*. Hegyvidékeink meredek kőszirtein itt-ott. Gyorok felett a Kecskés néhány szikláin, Sólymos és Dézna várának meredeklein, Ó-Dézna mellett a Patrunz-kő alatt.

480. SZARVASNYELV. — *Scolopendrium* Sm.

1335. *Scolopendrium vulgare* Sm. — *Orvosi Szarvasnyelv*. [*Sc. officinarum* Swartz.]. Terem hegyvidékeink árnyas, sziklás völgyeiben, főképp a hegyi tájon s annak határán. Kladova mindkét völgyében, Sólymos és Milova völgyeinek felsőbb részein, Nadalbesty felett a Kodrun, Meny-

háza felett a Medgyes völgyben, a Hárs völgyben és a Punkojról leereszkedő völgyekben, Ó-Dézna felett a Holló és Hollócska völgyekben, Dulcsele Antalház és Rescsiráta völgyei mentén.

48r. SASHARASZT. — Pteris L.

1336. *Pteris aquilina* L. var. *lanuginosa* Hooker. — *Köz Sas-harasztt.* — Nagyon elhatalmasodott hegyvidékeink sovány legelőin és kaszálóin, valamint a hegyi erdők szélein, tisztásain és irtásain. A hol gyökeret ver, tönkre teszi a füves térségeket, mert kiöli a gyepet, elsoványítja a talajt. Semmiféle marha nem eszi, legfeljebb a vaddisznó túrkál tőkéje után: ezért nagyon alkalmatlan és terhes gyom. El van terjedve az egész hegyvidéken Világos hegyeitől, illetőleg a Botvölgytől kezdve, Aranyág, Kládova, Nádas, Bogyest, Trójás hegymellékein át Zám völgyeig; továbbá seregszámra díszlik a Tőzmellék erdeitől kezdve, Nadalbesty és Nyágra legelőin át fel a Kodru gerinczéig, a Momáig és a Kishalmágyi hegylejtőkig. A Kodru és Moma hegycsoportjainak letarolt lejtőin és hátaín egész burján-erdők vannak belőle, így pl. a Merisora tetőn és különösen Dézna várhegyétől éjszakra, utóbbi helyen egy egész hegyoldal tisztán a *Sasharaszttal* van benőve.

A *Sasharasztt* flóránk legnagyobb *Páfránya*, méternyi sőt magasabb lombokat is fejleszt és társasan nő. Lombja hosszúnyelű, nyél felett pedig terepélyesen háromszorosan szárnyalt. Czimpái hosszúkások vagy lándsások, bőrneműek, éleikkel behajlók, fonákukon szőrösek. E jellemvonásai könnyen felismerhetővé teszik flóránk ezen hasznavehetetlen és a legelőkről s kaszálókról kiirtandó növényét.

48z. STRUCZHARASZT. — Onoclea Hoffm.

1337. *Onoclea Struthiopteris* L. sub. *Osmunda*. — *Nyalka Struczharasztt.* — [*Struthiopteris germanica* Willd.]. Terem hegyvidékeink patakai, forrásos laposai mentén, így: Kládova és Aranyág völgyei mentén, bőven Kisindia felett a Hurjecz völgyben, Dézna patakánál, s Déznától Menyházáig és Antalházig; Dulcsele és Zimbró patakainál.

d) SÚRLÓFÉLÉK. — Equisetaceae DC.

483. SÚRLÓ.*) — Equisetum L.

1338. *Equisetum arvense* L. — *Mezei Surló*. — Terem sovány szántóföldeken, folyók s árkok mentén, erdők szélén s a nyirkos és sovány kaszálók elsilányítója. Arad mellett s a megye egész területének

*) Mai irodalmi nyelvünkön *súrolás*-ról és nem *zsúrolás*-ról beszélünk: ezért a táj kiejtés szerint írt *Zsúrlót* is irodalmilag *Súrló*-nak kell neveznünk.

mezei és hegyi tájain közönséges. Arad mellett a *Tőkös* kaszálóját, helyenként egészen ellepi.

Kiirtására sikerrel alkalmazható a talajnak konyhasóval való behintése, valamint az alagcsövezés.

1339. **Equisetum Telmateia Ehrh.** — *Mocsári Sűrlő.* — Terem hegyvidékeink patakai, vizmosásai és forrásos süppedékei mentén. Paulis felett a szőlőhegyek patakainál, Boros-Sebes vidékén Mimád mellett s innen Nyágráig és Nadalbestyig, a Fehér-Körös mellékén Pleskucz, Acsuva, Csúcs, Lestyóra és Halmágy körül.

1340. **Equisetum palustre L.** — *Tavi Sűrlő.* — Terem vizenyős réteken, Pleskucz, Acsuva és Halmágy vidékén.

1341. **Equisetum hiemale L.** — *Kannamosó Sűrlő.* — Terem folyók, árkok fás mellékein. Arad mellett a Vár körül a Maros mentén; árkok szélein Bánkútnál s innen Medgyes-Bodzásig. Fémedények súrolására használják, s ezért gúzsformán összekötött szárait kereskedéseinkben is árulják.

1342. **Equisetum ramosissimum Desf.** — *Ágasbogas Sűrlő.* [E. elongatum Willd.]. — Terem folyók partjain és árterein, így Aradtól és Uj-Aradtól kezdve Szemlakig meg Zámig a Maros mellékein; továbbá a vasutak töltésein, Aradtól Batonyáig; Bánkúttól Medgyes-Bodzásig, Ötvenestől Boros-Jenőig.

III. ALFEJEZET.

MOHOK. — **Muscinae Bisch.** terminolog. II. (1842) p. 596. — [Bryophyta Auct.].

a) Osztály: *Lombmohok.* — *Musci frondosi Hedw.* [Musci Bisch. I. c, — non L. spec. pl. — Phyllobrya Reichb. erkl. des natürl. pflanzen-syst. (1841)].

A *Mohoknak*, különösen a *Lombmohoknak* jelentős szerepük van a természet háztartásában. E szerepük áll először is abban, hogy a legsoványabb és legkopárabb talajon is képesek gyökeret verni, s ha egyszer megtelepedtek ott és gyepeiket kifejlesztették, — előmunkálják a talajt a pázsitfűvek és más virágos növények számára. Fontosak továbbá azért is, mert megkötik a talajt s ezért megakadályozzák, hogy a hegylejtőkről a termékeny földréteg lemosassék. Hogy a hegylejtők televénye a záporok és az olvadó hó víztömegétől le ne sodortassék, a hegyoldalak vizmosásokkal össze ne szakgattassanak, azt a *Mohok* nagy nedvszívó képessége is előmozdítja. Ha tehát a hegylejtők termékenységét fenn akarjuk tartani sőt növelni is, azt a mohtakarót a mely azokon különösen tavasszal ötlük szemünkbe, meg kell kimélnünk, sőt gondosan ápolnunk. Nem mondható

ezért okszerű eljárásnak az, ha valaki a hegyi erdők, tisztások és legelők talaj-mohait összegyűjti és alomnak vagy más célra használja el.

Megyénk hegyvidékein a *Mohok* különös kiméletet érdemelnek, részint azért mert már eddig is sok azokon az elkopárodott, lemosott, összeárkolt terület; valamint azért is, mert megyénknek aránylag száraz éghajlata úgy sem igen kedvező a mohok-tenyészésének. Moh-flóránk fajokban aránylag nem is gazdag. A legbujább moh-vegetatiót Dulcsele mellett láttam a Nagyobb-völgyben. Bőven fedi minden hegyvidéki jobb kaszáló fűnemű növényzetének gyökérzetét a mohtakaró; sőt meglepő, hogy még a kopár szikes legelőkön is akadunk érdekes mohokra, minő pl. a Korhányon Kis-Jenő mellett a *Tessellina pyramidata* (Willd.)

A Maros mellékének legérdekesebb s a tudományra is új moha, a *Dicranella Marisensis* Simk.

A) Csúcsontermők. — Acrocarpae Schimp.

1. rend. Nem kovadók. *Cleistocarpae* Schimp.

1343. **Ephemerum cohaerens** Hedwig spec. musc. frond. pag. 25 sub Phasco. — Terem folyók mellékeinek nedves, főnyes vagy agyagos laposain, főképp árteres törpe füzesekben. Szártalan, igen apró alakját szedtem Glogovác és Mondorlak közt a Maros árterein, valamint Ágya mellett a Tőz szélein; száras, sőt elágazó szárú, nyúlankabb alakját pedig Arad mellett a Sulyomér medrében. Augusztus végén vagy szeptember közepén érleli nálunk parányi gömbölyű terméskeit.

1344. **Physcomitrella patens** Hedw. stirp. crypt. I. 28 sub Phasco. — Terem nedves, agyagos talajon, főképp folyók árterein; de Arad kertiben az Oleanderek termesztésére alkalmazott dézsák talaján is találtam. Arad mellett a Marospart mentén több helyt; Aradtól a Maros mentén Paulisig és Szemlakig, utóbbi helyen főképp a lágyfa erdőkben; Ágyától Tamándig a Tőz mentén.

var. *megapolitana* Schimp. A Tőz mellékén Ágya mellett.

1345. **Microbryum Floerkeanum** Web. et Mohr. bot. tasch. p. 70 sub Phasco. — Agyagos ároksarkokon *Pottia minutula*, *Phascum cuspidatum* és más apróságok társaságában Bánkút mellett, de csak igen csekély mennyiségben.

1346. **Phascum cuspidatum** Schreb. de Phaso VIII. tab. 1. Terem ugarokon, legelőkön, árkok szélein, töltéseken, Arad körül s a megye egész alföldi részén, Bánkútig, Miskéig. A hegyvidéken a Hegyalja szőlőinek vájt utain és parlagain Paulistól Magyarádig s a Mokráig; továbbá Halmágy mellett a Nagyhegyen. Különösen gyakori a var) *piliferum* (Schreb.) változata; elég gyakori a var. *macrophyllum* Schimp. változat is.

1347. **Phascum bryoides** Dicks. crypt. fasc. 4 tab. 10. — Ritka-

ság megyénkben. Csupán Bánkút mellett szedtem a vasutat szegélyző árkok partjain.

1348. *Phascum curvicollum* Hedw. musc. frond. tab. II. — Elég bőven Bánkút mellett a vasutat szegélyző árkok partjain s innen Medgyes-Bodzásig.

1349. *Pleuridium subulatum* L. spec. sub Phasco. — Terem Nagy-Halmagy vidékén, így pl. a Nagyhegy lösz talajának vizmosásai mentén.

1350. *Pleuridium alternifolium* Br. et Schimp. bryol. europ. — Terem szikár mezőkön, árkok szélein. Nadalbesty és Nyágra hegyein, Kis-Jenő mellett a Korhány puszta legelőin, Bánkút és Medgyes-Bodzás mellett a vasutat szegélyző árkok partjain.

1351. *Systegium crispum* Hedw. musc. frond. tab. IX. sub Phasco. — Terem szakadékos árkolások partjain. Arad mellett a Sulyomér mentén, Bánkút és Medgyes-Bodzás mellett a vasutak árkainak partjain.

2. rend. *Kupakosak.* — *Stegocarpae.*

1352. *Hymenostomum tortile* Schwaegr. sub Gymnostomo. — Terem kis tömött gyepekben Aranyág hegyvidékén a sericit-pala mohos szakadékain.

1353. *Weisia viridula* Brid. bryol. univ. Terem szakadékos talaju hegyoldalon, Soborsin, Trójás, Menyháza és Nagy-Halmagy mellékein.

1354. *Dicranoweisia crispula* Hedw. spec. musc. sub Weisia. — Terem a hegyi tájon sziklákön és földön, Menyháza völgyének felsőbb mellékein, valamint Aranyág hegyvidékén.

1355. *Dicranum scoparium* L. spec. sub Bryo. — Terem hegyvidéki erdeink száraz talaján. Világos hegyeitől s a Bot völgyétől kezdve az egész Drócsa-Hegyes vonulatban Zám völgyéig, továbbá a Moma-Kodrun Nadalbestytől kezdve Dulcseleig és Acsváig, hasonlóan Halmagy hegyvidékén.

1356. *Leucobryum glaucum* L. spec. sub Bryo. — Nálunk ritkaság, de Aranyág hegyvidékén a Hegyes tisztása felé, egy ritkás erdejű hegyoldal talaján hatalmas gyepeket alkot.

1357. *Fissidens exilis* Hedw. spec. musc. (1801) 152. — [F. Bloxami Wils. (1845)]. Terem Rescsiráta pataka mentén árnyas, nedves, trachyttuf sziklákön, melyeket élénkzöld gyöngéd mez gyanánt von be. — Szedtem Ágya mellett is a Töz mellékének árteres iszapján.

1358. *Fissidens incurvus* W. et M. bot. taschb. 162 sub Dicrano. Terem agyagos erdei hegylejtők szakadékain Soborsin mellett a Kálvária-hegyen.

1359. *Fissidens taxifolius* L. spec. sub Hypno. — Terem erdők agyagos talaján, így Radna, Kladova, Aranyág és Dulcsele hegyvidékein.

1360. *Fissidens adianthoides* L. spec. sub Hypno. Terem hegyvidékeink erdeinek tisztásain és mélyített útai mentén, Kladova, Aranyág, Nadalbesty, Nyágra, Menyháza, Rescsiráta és Dulcsele vidékén.

1361. *Seligeria pusilla* Hedw. musc. froud. II. 78 sub Weisia. — Terem Menyháza mellett a Nagykö (Pietra mare) mészkő szikláin.

1362. *Ceratodon purpureus* L. spec. sub Mnio. — Közöséges moh az egész megyében. Terem ugarokon, szőlők parlagain, folyók árterein, cserjés erdei tisztásokon. Gyűjtöttem Arad, Bánkút, Csermő, Menyháza, Világos, Aranyág, Gyorok és Paulis, Soborsin, valamint Nagy-Halmág vidékén.

1363. *Leptotrichum glaucescens* Hedw. musc. frond. sub. Trichostomo. — Terem hegyi erdők utainak szélein, — így Soborsin mellett a Kálvária-hegyen.

1364. *Pottia cavifolia* Dicks. pl. cr. sub Bryo. — Terem parlagokon, árkok partjain, mezőkön. Arad mellett a Maros mentén s a Csála erdőben, Boros-Jenő és Boros-Sebes mellett a vasut mellékén.

1365. *Pottia minutula* Schwaegr. sub Gymnostomo. Terem Arad mellett a Maros mellékének parlagain, Kis-Jenő mellett a Korhány puztán, Bánkút mellett a vasutak árkeinak partján.

1366. *Pottia lanceolata* Dicks. sub Bryo. — [Ana calyptra lanceolata Röhring]. — Terem parlagokon, legelőkön, árkok partján. Bánkút és Medgyes-Bodzás mellett a vasut mentén; Radna hegyein és Sóllymos várhegyén.

1367. *Barbula muralis* L. spec. sub Bryo. Terem sirboltokon, temetők, kertek kőkerítésein. Arad mellett különösen az Ó-temető kőfalain, Glogovác mellett az Öt-halmon, Paulis és Ménes falkerítésein.

1368. *Barbula unguiculata* Hedw. musc. frond. I. 59. Terem ugarokon, árkok, morotvák, utak partjain. Arad mellett a Temesvári hidnál, a Csála erdő szélén és a Sulyom érnél; Bánkút és Medgyes-Bodzás mellett a vasutat szegélyző árkok partjain.

1369. *Barbula fallax* Hedw. l. c. I. 62. — Terem a Maros védtöltése mentén Glogovác közelében.

1370. *Barbula tortuosa* L. sub Bryo. — Terem száraz sziklákon Dulcsele mellett a Nagyobb-völgyben és Trójás mellett a hasonló völgyben.

1371. *Barbula subulata* L. spec. sub Bryo. — Terem szikár hegyoldalak parlagain, így Gyorok szőlői közt, valamint Soborsin mellett a Kálvária hegyen.

1372. *Barbula ruralis* L. spec. sub Bryo. — [Syntrichia ruralis Brid. bryol. univ.]. A legtermetesebb Barbulánk. Terem nádas, szalmásfedelű házakon, szikár hegyoldalakon és sziklákon. Arad mellett nádas háztetőkön, hasonlóan az egész hegyvidék falvainak háztetőin; továbbá

sziklákon és parlagokon Soborsin, Trójás, Rescsiráta mellett, valamint túl megyénk határán Kristyór és Szohodol mellett.

1373. **Grimmia apocarpa** Linn. spec. sub Bryo. — Terem hegyvidékeink sziklás, köves helyein, aránylag gyéren. Soborsin mellett a Kálvária hegyen, Trójás völgyében, Kladova völgyében, Aranyág hegyvidékén, Mokra hegyén, Menyháza völgyében.

1374. **Grimmia pulvinata** Hedw. spec. musc. sub Fissidente. — Terem hegyvidékeink verőfényes szikláin. Dézna várhegyén s az Ó-déznai völgy mellékein, Apatelekek felett a Mokrán, Muszka-Galsa és Világos sziklás hegyein, Sólomos várhegyén, Soborsin mellett a Kálvária és Czukorhegyeken, Trójás völgyének szikláin.

1375. **Racomitrium canescens** Hedw. musc. frond. sub Trichostomo. — Terem sziklás, köves hegyoldalokon a mezei tájtól a havasalji tájig. Kovaszincz, Kuvin és Gyorok szőlői felett, valamint azok miveletlen parlagain, Radna mellett Sólomos várhegyén, Soborsin Kálvária hegyén s a Trójási völgyben, Halmágy vidékén a Gejna tétő kötőmeiben.

1376. **Hedwigia ciliata** Dicks. crypt. fasc. 4 sub Bryo. — Verőfényes napos sziklákon, mint var.) *leucophaea* Schimp. bryol. 283 van kifejlődve, így pl. Világos vára szikláin, a Kecskésen, Kladova völgye mentén, a Sólomos váron és a Kodru hegység kőhányásain az Arszure és Merisora tétők alatt.

Dulcsele Nagyobb-völgyében, árnyas, mohos kőfalakon, mint var.) *secunda* Schimp. l. c. jelenik meg és hosszú, karcsú ágaival, zöld színű s egyoldalra hajló leveleivel, sajátzerű termetet ölt magára.

Soborsin Kálvária hegyen s a Trójási völgyben, árnyasabb sziklákon, mint maga a tőalak szedhető.

1377. **Amphoridium Mougeoti** Br. et Schimp. bryol. europ. sub Zygodon. — Terem sziklák hasadékaiban tömött gyepek alakjában. Így Dulcsele mellett a Nagyobb-völgy mohos phyllit szikláin.

1378. **Ulota Ludwigi** Brid. muscol. recent. sub Ortho tricho. — [U. Bruchii Simk. ak. közl. X. 70 ex parte]. — Terem fák, cserjék törzsein Soborsin mellett a Czukorhegyen és Trójás völgye mentén.

1379. **Ulota crispula** Bruch in Brid. bryol. europ. I. 793. — Terem fák, cserjék törzsein. Így Soborsin mellett a Kálvária hegyen (U. crispa Simk. ak. közl. X. 70), Trójás hegyein, Nádas és Kresztaménes hegyvidékén, valamint a Hegyes pataka mentén.

1380. **Ulota Hutchinsiae** Smith engl. bot. sub Ortho tricho. —

Terem Nadalbesty felett a Kodru hegység quarcitos-porphiros kőhányásain, különösen az Arsurén.

1381. **Orthotrichum anomalum** Hedw. spec. musc. frond. II. 102. — Terem verőfényes sziklákon. Radna mellett, Sólomos várhegyén, Trójás völgye szikláin, Nyágra mellett a Mészvölgyben.

1382. *Orthotrichum affine* Schrad. spicil. fl. germ. p. 67. — Terem erdők fáinak és cserjéinek kérgén. Szedtem Kisindia felett a Fecske völgyben, Menyháza felett a Nagykö felé.

1383. *Orthotrichum speciosum* Nees v. Esenb. in Sturm deutschl. fl. crypt. fasc. 16. — Terem fák törzsein, hegyvidékeink erdeiben. Így Soborsin mellett a Kálvária hegyen, Trójás felett a Fehérkö felé, Kladova felett az Aranyági gerincz felé, Nyágra mellett a Mészkövölgyben.

1384. *Orthotrichum fallax* Schimp. synops. 327. — Terem fák törzsein és ágain. Kladova hegyvidékén, Soborsin felett a Kálvária hegyen, Trójás erdeiben.

1385. *Orthotrichum pumilum* Swartz disp. musc. suc. p. 42. — Terem Arad mellett fák törzsein, főkép a Gáj felé vezető fasor törzseinek kérgén.

1386. *Orthotrichum pallens* Bruch in Brid. bryol. europ. I. p. 788. — Terem fák kérgén: így Kladova, Aranyág, Soborsin, Trójás és Kisindia erdeiben.

1387. *Orthotrichum diaphanum* Schrad. spicil. fl. germ. p. 69. — Terem fák kérgén, így pl. Arad mellett a Gáj felé vezető fasor szálfáinak törzsein bőven. Együtt nő vele az *Orthotrichum pumilum*.

1388. *Encalypta spathulata* C. Müll. — Terem Radna mellett a Sólymosi vár kopár lejtőin.

1389. *Physcomitrium piriforme* L. spec. p. 1580 sub Bryo. Terem a Maros mellékének árterein, azok árkaiban és gödreiben. Arad mellett főkép a Temesvári-híd felé, továbbá Glogovác, Széplak és Paulis mellett.

1390. *Funaria hygrometrica* L. spec. sub Mnio. — Folyók mellékének árterein, nyirkos laposokon, a melyek itt-ott ki vannak kopárodva, Arad körül s a megye egész területén közönséges.

1391. *Funaria fascicularis* Dicks. fasc. crypt. III. p. 3 sub Bryo. — Terem mezők, kertek szélein, Glogovác mellett.

1392. *Dicranella Marisensis* Simk. — Terem a Maros mellékének árterein, homokos, agyagos talajon Arad mellett, valamint Glogovác és Széplak határain. Első tekintetre valami apró *Bryum*hoz; illetőleg a *Webera carnea*-hoz hasonlít; de görbült piros tokocskájának, valamint szélesen kúpos kupakjának alakja, azoktól könnyen engedik különböztetni.

A mi növényünk kétlaki, termete és termései a *D. Schreberi*-éhez hasonlóak, vannak azonban oly jellemvonásai is, a melyek miatt a *Dicranella Schreberi* (Hedw.)-től legalább is mint szubtilis fajt meg kell különböztetnünk. Különbözik a *Schreberi*-től abban, hogy terméseit nem ősszel, hanem tavasszal érleli (én márczius 29—30-án gyűjtöttem épen érett sporogoniumjaival); továbbá, hogy terméseinek jól kifejlett gyűrűje van, peristomiumjuk fogai nagyobbak mint a *Schreberié* sőt csúcsuk felé aprón és sűrűn szemölcsösek is; hogy tokjának kupakja szélesen kúpos és csőr-

telen; hogy levelei szélesebbek, mint a *Dicranella Schreberi* levelei, csúcsuk felé egyenletesen keskenyedők és alig fogacskások.

[Differt a proxima *D. Schreberi*: maturatione fructuum vernali (martio aprili), operculo late conico erostrato, peristomii dentibus validioribus, apice minute papillosis, necnon foliis e basi lanceolatis, apice vix subulatis et vix denticulatis.]

1393. **Bryum pallescens Schleich.** crypt. helvet n. 28. — Terem szikár hegylejtők talaján, így pl. Radna mellett a Sólmosvár kitapodott legelőin.

1394. **Bryum caespiticium L.** spec p. 1586. — Terem mezőkön, folyók árterein, parlagokon, Arad körül és a megye egész területén.

1395. **Bryum argenteum L.** spec. ed. II. p. 1586. Terem háztetőkön, kopárságokon, ugakoron, ártereken, háztetőkön, — Aradon és az egész megye területén.

1396. **Bryum roseum Schreb.** spicil. flor. lips. Terem árnyas erdőkben, Aranyág felett a Hegyes pataka mentén és Kisindia felett a Fecske völgyben.

1397. **Mnium cuspidatum Hedw.** spec. musc. 192. Terem hegyvidékeink árnyas erdeiben széltében. Bot völgyétől, vagyis Világos erdős hegyvidékétől Zámig, Aranyág hegyvidékén bőven, Menyházától Halmágyig szintén elég bőven. Soborsin mellett a Czukorhegyen, Trójás völgyének felsőbb mellékein.

1398. **Mnium undulatum Linne** pro var. — Terem Rescsirata felett a Runk hegyen és a Zimbrói meg Dulcselei hegyeken.

1399. **Mnium rostratum Schrad.** — Terem hegyvidékeink nedves, árnyas, sziklás helyein. Így Soborsin mellett a Kálvária hegyen, Trójás felett a Fehérkő felé, Kisindia felett a Fecske völgyben, Halmágy vidékén a Gejnáról lejtő völgyekben.

1400. **Mnium serratum Schrad.** spicil. fl. germ. p. 71. — Terem cserjés hegylejtők köves talaján. Így pl. Halmágy felett a Gejnára vezető hegyhát árnyas lejtőin.

1401. **Mnium punctatum Hedw.** spec. musc. Hegyvidékeink árnyas nedves szikláinak és árnyas, nedves hegylejtőinek egyik közönséges mohafaja úgy a Hegyes-Drócsa, valamint a Kodru-Moma hegycsoportban és Halmágy hegyvidékén.

1402. **Mnium stellare Hedw.** spec. musc. p. 191. — Terem árnyas erdők szélein, Dulcsele és Zimbró hegyvidékén helyenként.

1403. **Mnium undulatum L.** spec. pro var. — Terem árnyas, nedves hegyvidékek patak mellékein, — így Aranyág felett a Hegyes pataka mentén.

1404. **Philonotis Marchica Willd.** prodr. fl. berol. n. 944 sub Leskea. — Terem nedves laposokon. A Gejna alatt elég bőven.

1405. **Atrichum undulatum** L. spec. p. 1532 sub. Bryo. — Hegyvidéki erdeink egyik legközségesebb talaj moha, sőt Arad erdejében és a Tőz-mellék erdeinek és cserjéseinek földjén sem ritka.

1406. **Oligotrichum Hercynicum** Ehrh. pl. crypt. 12 sub Catharinaea. — Időszakonként nedvesített agyagos hegylejtőkön, Acsuva patakának forrás vidékén.

1407. **Pogonatum nanum** Necker meth. musc; Schimp. synops. 534. — Szikár, agyagos hegyhátakon, Halmágy vidékén elég bőven. Prothonemája augusztus havában is megvan.

1408. **Pogonatum aloides** Hedw. musc. frond. sub Polytricho. — Szakadékos agyagos lejtőkön. Botvölgye felett a Hidegkút felé, Aranyág völgye mentén, Menyháza és Rescsiráta hegylejtőin, Halmágy hegyvidékén.

1409. **Polytrichum piliferum** Schreb. flor. lips. p. 74. — Bőven a Gejna tető kopárságain.

1410. **Polytrichum juniperinum** Hedw spec. musc. p. 89. Terem cserjés, erdős hegyek talaján. Így a Kecskés-hegy háta megett a Kladvovai hegyek gerinczén s innen a Hegyesig; továbbá Menyháza és Rescsiráta hegyein és innen a Momuczáig; Halmágy hegyvidékén a Gejna alján; Soborsin felett a Czukor-hegyen és Trójás völgyében a Fehérkő alján.

1411. **Polytrichum commune** L. spec. pl. ex parte. — Terem magasabb hegyvidékeink laposain, így a Bratkója kaszálón, a Sárլaposon és a Punkoj hegy kaszálóin Menyháza és Nadalbesty felett.

B) Oldalon termők, Pleurocarpi.

1412. **Neckera pennata** Haller stirp. helvet. sub Hypno. — Terem hegyvidékeink erdeinek fatörzsein és tövein, így azokban az erdőkben, a melyek a vízvászató gerinczen Kladvova völgye és Aranyág völgye közt fekszenek; továbbá Radna, Sólmos, Odvos, Soborsin és Trójás erdeiben.

1413. **Neckera turgida** Jur. in verh. zool. bot. ges. 1861. p. 414. — [Neckera Menziesii Schimp. synops. 566, — quoad stirpem europaeam]. Terem mészkő sziklákon a Moma hegységben, így Rescsiráta felett a Merisórán és Kaluger mellett a Kimpanyászka debrő szikláin.

Uj adat hazánk flórájához, mert eddig senki sem említi hazánkból.

1414. **Neckera crispa** L. spec. plant. sub Hypno. — Terem hegyvidékeink sziklás erdeiben, fatörzseken és köveken. Kisindia felett a Fecske völgyben, Ó-Dézna felett a Holló és Hollócska hegyeken, Dulcsele mellett a Nagyobb-völgyben.

1415. **Neckera complanata** L. spec. plant. sub Hypno. Terem hegyvidékeink erdeinek fatörzsein. Aranyág egész hegyvidékén, Kladvova völgye mentén, Sólmos völgyében, Soborsin mellett a Kálvária hegyen, Trójás hegyein, Kisindia felett a Fecske völgyben, Dulcsele mellett a Nagyobb-völgyben.

var. *tenella* Schimp. synops. 569. Szakadékos phyllites helyeken Aranyág völgyében.

1416. **Neckera Besseri Lobarzewski** in Haidinger natur. abhandl. I. (1847) 48 sub Omalia. — [Neckera Sendtneriana Br. et Schimp.]. — Terem mohos mészkő-sziklákön. Menyháza felett a Medgyes völgyben, Resciráta felett a Merisórán, Kaluger mellett a Kimpanyászka debrő szélein.

1417. **Homalia trichomanoides Schreb.** spicil. fl. lips. p. 88 sub Hypno. — Terem fák törzsein. Arad mellett a Csála erdő tölgyfáin itt-ott; Kladova és Sólymos völgyei mentén, Aranyág hegyvidékén.

1418. **Leucodon sciuroides L.** spec. 1596 sub Hypno. — Terem erdők fainak törzsein, különösen Tölgyfákon. Közönséges Arad mellett a Csála erdőben és megyénk összes erdeiben.

1419. **Antitrichia curtispicula L.** spec. sub Hypno. — Árnyas sziklákön, Menyháza felett a Nagyköalján. Nagy és eléggé feltűnő moh; egyebütt azonban mint a menyházai jelzett mészkő sziklákön, sehol sem láttam megyénkben.

1420. **Leskea polycarpa Ehrh.** crypt. exs. nro 96. Terem fák törzsein, fatuskókön, Arad mellett a Csála erdőben s innen Pécskáig, Arad városligetében, Ágya mellett a Tözmellék erdeiben, Kladova völgyétől Zámig a Marosmellék erdeiben.

1421. **Leskea nervosa Schwaegr.** suppl. I. 102. sub Pterogonio. Terem fatörzsek tövén, hegyvidékeink erdeiben, így Aranyág felett a Hegyes csoportjában és Menyháza felett a Punkoj hegy erdejében.

1422. **Anomodon longifolius Schleicher** sub Pterigynandro. — Terem mohos phyllites sziklákön, hegyvidékeink kevert erdeiben. Aranyág völgyében egy helyt, Kisindia felett a Fecske völgyben, Neckera pennataval szintén csak egy helyen; ellenben Dulcsele mellett a Nagyobbvölgyben több helyt is elég bőven. Az *Anomodon rostratust*, a mely a Retyezát hegység völgyeiből tiposus alakjában van meg gyűjteményemben, — megyénkben nem találtam.

1423. **Anomodon attenuatus Schreb** spicil. 100 sub Hypno. — Úgy a síkság valamint a hegyvidék erdeinek fain és tövein Arad mellett, valamint megyeszerte a legközönségesebb mohok egyike.

1424. **Anomodon viticulosus Linn.** spec. 1592 sub Hypno. — Ez még közönségesebb mint az előbbi mohafaj erdeink fain s azok tövein Arad mellett és megyeszerte. Terjedelmes gyeppei jó vízfogók; ezért, valamint bő termékenysége miatt jelentős az erdők természetes háztartásában.

1425. **Pseudoleskea atrovirens Dickson** sub Hypno. — Terem havasalji vidékek sziklás kötengerein, — így megyénkben Halmágy felett a Gejna kúpjának déli fekvésű, részben erdőövezte kővel behányt omlásos lejtőjén, — elég bőven.

1426. **Heterocladium dimorphum** Brid. bryol. sub Hypno. — Terem a Gejna alatt, Halmágy vidékén, erdők tisztásainak szélein, fák tövének gyökérkoronáin.

1427. **Platygyrium repens** Brid. mant. musc. sub Pterigynandrio. — Terem hegyvidékeink erdeinek tuskóin, fatörzsein. Aranyág hegyvidékén a Kladovai vízvázasztó felé valamint a Hegyes felé emelkedő hegyhátak erdeiben; továbbá Menyháza, Dulcsele, Rescsiráta, Kisindia, Trójás és Halmágy hegyvidékeinek erdei törzsökein.

1428. **Pylaisia polyantha** Hedw. stirp. IV. p. 4. sub Leskea. — Erdeink fáinak és cserjéinek kérgén. Arad mellett a Csála erdőben s a megye egész hegyvidékének erdeiben.

1429. **Thuidium tamariscinum** Hedw. spec. musc. sub Hypno. — Hegyvidékeink mohos erdei hegylejtőin és szikláin. Kladova és Sólmos völgyei mentén, Soborsin mellett a Kálvária hegyen, Trójás völgyében, Aranyág felett a Hegyesen, Menyháza, Rescsiráta és Dulcsele hegyein.

1430. **Thuidium recognitum** Hedw. spec. musc. sub Hypno. — Terem hegyvidékeink erdeinek talaján. Kladova és Aranyág völgyében, Dulcsele felett a Nagyobb-völgyben, Halmágy felett a Gejna alján.

1431. **Thuidium abietinum** L. spec. sub Hypno. Hegyvidékeink erdeinek talaján gyéren. Soborsin, Trójás, Acsuva, Dulcsele és Halmágy hegyvidékein.

1432. **Pterigynandrum filiforme** Timm. prodr. flor. megapol. sub Hypno. — Terem erdők vén fáinak tövéen. Aranyág felett a Hegyes pataka mentén *Hypnum molluscum*, *Anomodonok* és *Mnium punctatum* társaságában; Soborsin mellett a Kálvária hegyen, Trójás felett a Fehérkő felé vezető hegyhátakon, Halmágy felett a Gejnához vezető út mentén.

1433. **Isothecium myurum** Pollich hist. pl. palatin. sub Hypno. — Terem hegyvidékeink erdeinek mohos kövein, szikláin, úgy a tőalak, mint a var. *elongatum*. Tömött gyepei hatalmas vízfogók. Aranyág felett a Hegyes csoportjában sok helyt s innen a Drócsáig; Kladova és Sólmos völgyeinek erdeiben; Nadalbesty felett a Kodrun szintén sok helyen; Menyháza, Rescsiráta és Dulcsele hegykörnyékén egyes kőtömbökön; Halmágy hegyvidékén.

1434. **Camptothecium lutescens** Hudson flor. angl. p. 421 sub Hypno. — Terem szikár, köves erdeink talaján. Aranyág felett a déli hegyoldalon, Soborsin mellett a Kálvária hegyen.

1435. **Homalothecium sericeum** Linn. spec. sub Hypno. — Terem szikár hegyvidékeink erdeinek fatövein, — így Világos várhegyének sziklás, cserjés délnyugati oldalán, Radna mellett a város erdejében, Soborsin felett a Kálváriahegyen és Kis-Halmágy felett a Gejna lejtőjén.

1436. **Homalothecium Philippeanum** Rich. Spruce, musci pyren. sub Isothecio. — Terem verőfényes erdei sziklákon. Világos várhegyén,

Muszka felett az Öregvilágoson, Apatelek felett a Mokrán, Menyháza mészköves völgyeinek szikláin.

1437. *Brachythecium salebrosum* Hoffm. deutsch. fl. II. 74 sub Hypno. — Terem erdők tisztásain és azok széleinek fatövein. Arad mellett a Csála erdőben, Ágya, Csermő, Tamánd és Boros-Sebes erdeiben; Nadalbesty felett a Kodrun, különösen az *Ocoli* nevű források környékén.

1438. *Brachythecium glareosum* Br. et Schimp. bryol. europ. — Terem sziklás erdők talaján. Soborsin mellett a Czukorhegyen és Trójás völgye mentén.

1439. *Brachythecium velutinum* L. spec. sub Hypno. — Terem erdeinknek legalább tavasszal kissé nedves talaján, valamint korhadó fatörzsein, Arad mellett a Csála erdőben, valamint a megye egész területének erdeiben. Sokalakú, változó termetű, közönséges moh.

1440. *Brachythecium rutabulum* L. spec. sub Hypno. — Terem mohos fák tövén, gyökerein. Arad mellett a Csála erdőben helyenként bőven; Pécska erdejében, Trójás felett a Fehérkő felé, Zimbró és Dulcsele völgyei mentén.

1441. *Brachythecium populeum* Hedw. spec. musc. sub Hypno. Terem hegyvidéki erdeink fáinak tövein. Aranyág felett a Hegyesről eredő völgyek mentén és a kladovai gerinczek felé; Rescsiráta, Zimbró és Dulcsele erdeiben.

1442. *Eurhynchium striatum* Schreb. spicil. fl. lips. p. 1058 sub Hypno. — Terem füves, cserjés dombokon, nedves erdőkben, Aranyág, Kisindia Ó-Dézna és Dulcsele mellett, helyenként elég bőven.

1443. *Eurhynchium praelongum* Linn. spec. pl. sub Hypno. — Terem alföldi erdeink árnyas erdőtalaján. Arad mellett a Csála erdőben itt-ott; Pécska erdejében, Ágya és Csermő mellett a Tőzmellék erdeiben.

1444. *Rhynchostegium murale* Hedw. musc. frond. sub Hypno. — Terem kutak kávájának és üregének kőburkolatán Arad város Pernyáva területében, valamint Pécska mellett.

1445. *Rhynchostegium rusciforme* Weis. fl. crypt. gött. p. 225 sub Hypno. — Terem patakok zuhatagainak és sellőinek vízmosta szikláin. Radna pataka mentén, Sólymos és Trójás völgyeiben, Aranyág felett a Hegyes patakának egyes helyein, Acsuva pataka mentén s innen fel az időszakos Dagadó-forrásig, Rescsiráta patakában.

1446. *Thamnium alopecurum* Linn. spec. sub Hypno. — Terem sziklás erdők kövein. Aranyág hegyvidékén sericit-palán, Menyháza hegyein mészkövön.

1447. *Plagiothecium silvaticum* Linn. spec. sub Hypno. — Terem hegyvidékünk erdeinek árnyas kőtömbsein és nedves talaján. Aranyág felett a Hegyes és a kladovai hágó felé emelkedő völgyek hegy-lejtőin,

Menyháza mellett a Nagykő alján, Dulcsele és Zimbró mellett főkép a Nagyobb-völgyben.

1448. *Plagiothecium Silesiacum* Seliger. ap. Web. et Mohr. bot. taschenb. 343 sub Hypno. — Terem korhadó fatörzseken, Halmágy felett a Gejna alján elterülő erdőkben.

1449. *Plagiothecium denticulatum* Linn. spec. sub Hypno. — Terem hegyvidéki erdeink korhadó fatörzsein. Aranyág mellett úgy a Hegyes patakának felső mellékein, valamint azokon a hegyhátakon, a melyek Kládova, Radna és Sólymos határait érintve a Hegyeshez csatlakoznak; továbbá Kládova és Trójás völgyeiben.

1450. *Amblystegium subtile* Hedw. musc. frond. IV. 23 sub Leskea. — Terem Arad mellett a Csála erdő morotváí mentén, Pécska erdejében és Szemlak mellett a Maros füzeseiben.

1451. *Amblystegium enerve* Br. et Schimp. bryol. europ. — Terem köves talajon Soborsin mellett a Kálvária-hegyen (Simk. akad. közlem. X. 74.)

1452. *Amblystegium serpens* Linn. spec. sub Hypno. Terem erdeink fainak tövein és szikláin. Arad mellett és a megye hegyvidékének egész területén. Számos alakjai közül a *var. tenue* Schimp. emelendő ki, a mely Arad Csála erdejében és a hegyvidéken is előfordul helyenként. Gyakran szövődik bele más mohok gyepi közé és nyáron fejlesztve terméseit, sporogoniumjaival a leginkább nyáron működő, kiránduló botanikusokat, könnyen tévedésbe ejtheti, ha a nála hatalmasabb mohszárak alól ki nem kutatják.

1453. *Amblystegium radicale* P. Beauv. prodr. 68 sub Hypno. — Terem fák törzseinek tövén és a körül a porhanyós talajon. Soborsin mellett a Kálvária hegyen, Trójás völgyében, Rescsiráta és Dulcsele hegyvidékén.

1454. *Amblystegium irriguum* Hook. et Wils. brit. 361 sub Hypno. — Terem hegyvidékeink patakainak sziklás szélein. Aranyág völgyében helyenként bőven s innen fel Kládova gerinczéig, valamint a Kládova-patak forrás vidékén.

1455. *Amblystegium riparium* Linn. spec. sub Hypno. — Terem füzésekben, nádasokban, folyók mellékének nedves, árnyas helyein. Soborsintól kezdve Aradig és Pécskáig több helyt. Arad mellett a Gelin pusztánádasáiban mint *var. elongatum* Schimp. van jelen és a kiszikkadó helyeket szélteben ellepi.

1456. *Amblystegium confervoides* Brid. mant. musc. sub Hypno. — Terem Soborsin erdős hegyeinek kövein.

1457. *Hypnum incurvatum* Schrad. crypt. nro. 80. — Terem sziklás hegyek erdeiben s azok fainak gyökerein. Soborsin mellett a Kálvária hegyen és Trójás völgyében.

1458. **Hypnum cupressiforme** Linn. spec. plant. 1126. — Terem fák törzsein, korhadó tuskókon, földön, házak tetején Arad körül, így különösen a Csála erdőben, valamint az egész megye területén. Ez a legközönségesebb és legnagyobb mennyiségben előforduló erdei mohunk. Hegyvidékeink fatörzsein, mint *var. filiforme* is előfordul.

1459. **Hypnum molluscum** Hedw. musc. frond. IV. p. 56. — Terem hegyvidékeink erdeinek kövein, fatövein elég bőven. Aranyág felett a Hegyesen és a tőle kiinduló hegyek gerinczein, Trójás felett a Fehérkövön, Menyháza felett a Punkoj hegyen; Rescsiráta, Zimbró, Dulcsele és Halmágy hegyvidékein.

1460. **Hypnum Crista-castrensis** Linn. spec. plant. 1591. — Terem hegyvidékeink erdeinek szikár, kövecses talaján, így Soborsin mellett a Czukorhegyen és a Kálvária hegyen.

1461. **Hypnum cuspidatum** Linn. spec. plant. 1129. — Terem hegyvidékeink füves, nyirkos laposain. Radna mellett a patak mentén; Sóllymos várhegyének tetején, Menyháza és Rescsiráta patakai mentén.

1462. **Hypnum Schreberi** Willd. prodr. fl. berol. n. 955. — (H. parietinum L.). — Terem erdős, cserjés helyeken, így Halmágy hegyvidéken.

1463. **Hypnum purum** Linn. spec. plant. 1128. — Terem szikár erdők füves szélein. Soborsin és Kujás hegyein helyenként.

1464. **Hylocomium splendens** Hedw. spec. musc. — Terem hegyvidékeink szikár erdeiben. Kladova völgyétől Sóllymos és Berzova hegyein át Soborsinig és Trójásig; Boros-Sebes és Kisindia hegyeitől Dulcselén, Rescsirátán át Halmágyig.

1465. **Hylocomium squarrosum** Linn. spec. 1127. — Terem magasabb hegyvidékeink erdei tisztásain, kaszálóin. — Kisindia felett a Kicsórán; Halmágy felett a Gejnán és a tőle ereszkedő hegyhátakon.

1466. **Hylocomium triquetrum** Linn. spec. 1124. — Terem hegyvidékeink szikár hegyoldalain. Kladova és Sóllymos völgyeiben, Soborsin mellett a Kálvária hegyen, Trójás völgyében, Kis-Halmágy felett a Gejnára vezető lejtőkön.

C) Tőzegmohok. — Sphagnaceae Schimp.

1467. **Sphagnum acutifolium** Ehrh. crypt. exsicc. n. 72. — Terem patakok mentén, lápos helyeken. Nadalbesty és Menyháza közt a Bratkója kaszálón; Halmágy felett a Gejnán.

b) Osztály: *Májmohok*. — *Hepaticae* Bisch. terminolog. II. (1842) p. 596.

[*Thallobrya* Reichb. erkl. des natürl. pflanzen syst. (1841)].

A) *Riccia-félék.* — *Ricciaceae Dmrt. anal. fam. p. 70 (1829).*

1468. **Riccia glauca** Linn. spec. (ed. 1753) 1139. — Terem nyirkos laposokon és a Maros mellékének árterein. Sólymos völgyében és Sólymos várhegyén, Mondorlak és Glogovác közt a Maros füzeseiben, Arad mellett a Vár sáncaiban.

1469. **Riccia crystallina** L. spec. (ed. 1753) 1138. — Bóven a Százázér mentén, különösen Arad mellett a Gelin puszta nádasában. Lombjának felső szine a sok gödørszerű bemélyedéstől, rostaszerű.

1470. **Ricciocarpus natans** L. syst. veget. p. 956 sub *Riccia*. — Simánd és Szt-Anna közt, a Nyéki-mocsár vizének felszínén, töménytelen.

1471. **Ricciella fluitans** L. spec. (ed. 1753) 1139 sub *Riccia*. — Megyénkben csak a *var. canaliculata Hoffm.* alakjában szedtem e mohfajt. Így az Aradi-vár sánczai közt és a Tőz mellékén Csermő mellett.

B) *Anthoceros-félék.* — *Anthocereae Dmrt. l. c. 69.*

1472. **Anthoceros laevis** L. spec. (ed. 1753) 1139. — Terem árnyas hegyoldalokon. Soborsin mellett a Kálvária hegyen s innen Trójásig.

C) *Marchantia-félék.* — *Marchantiaceae Dmrt. l. c. 69.*

1473. **Asterella hemisphaerica** L. spec. (ed. 1753) 1138 sub *Marchantiá*. — [*Reboullia hemisphaerica* Raddi]. — Terem Sólymos várának napos lejtőin Mária-Radna közelében, hol már 1872-ben gyűjtöttem. (Simk. ak. közlem. X. 66).

1474. **Tessellina pyramidata** Willd. in Ust. ann. bot. IV. (1793) p. 9. sub *Riccia*. — [*Tessellina pyramidata* Dmrt. comm. bot. (1822) p. 78. — *Oxymitria pyramidata* Bischoff in Lindenb. syn. hepat. (1829) p. 124.].

Uj májmoh hazánk flórájára; Hasonlít a *Grimaldia dichotoma* Raddi-hoz, — de felbőre nem chagrinszerű, hanem élénk zöld; továbbá termőhelye is egészen más mint az Olaszország és Karniolia mohos kövein termő *Grimaldia dichotomá*-é. Szedtem Kis-Jenő mellett a Korhány puszta félig szikes kiszikkadt kopárain.

E növényvel együtt, valami villásan elágazó *Riccia*-féle is terem, a mely Schilberszky Károly barátom meghatározása szerint nem egyéb, mint a *Riccia subtumida* Milde bot. zeitg. 1864 p. 192. Ezt a *Riccia*-féle növényt, a mely a *Tesselinával* társasan fordul elő és sem ivarszervei, sem termései nincsenek, kezdettől fogva a *Tessellina* kifejejtlen alakjának tartottam. Schilberszky is hajlandó úgy az aradmegyei növényt, mint a *Milde Riccia subtumidá*-ját, mely *Milde* szerint «an den dürrsten und heissesten

Abhängen Merans die gewöhnliche Begleiterin von *Oxymitria sti*», az *Oximitria* fiatal fejlettségű állapotának tekinteni.

1475. **Conocephalus conicus L.** spec. (ed. 1753) 1138 sub *Marchantia*. — [*Fegatella conica* Corda.]. — Terem hegyvidékeink patakai mentén, nedves földön vagy pedig köveken. Kladova és Sólymos völgyeiben, Aranyág hegy mellékén a Hegyes csoportjában több helyt; Ó-Dézna és Rescsiráta völgyeiben; Dulcsele völgyeiben, így pl. a Nagyobb-völgyben, Nadalbesty felett a Kodru patakai mentén.

1476. **Marchantia polymorpha L.** spec. (ed. 1753) 1137. — Terem nedves földön és gémes kutak üregének burkolatán. Arad mellett a Városligetben és a külvárosok kutaiban; Sólymos völgye mentén, Nadalbesty felett az Okoli forrásoknál, Ó-Dézna völgyében, Menyháza pataka mentén, Acsuva felett a Tomnatyik felé.

D) Telepes Jungermannia-félék. — Jungermanniaceae thallosae.

1477. **Pellia epiphylla L.** spec. (ed. 1753) 1135 sub *Jungermannia*. — Terem árnyékos, nedves talajon, hegyvidékeink forrásos erdeiben és patakai mentén. Acsuva felett a Dagadó-forrásnál; Dulcsele patakai mentén több helyt főképp a Nagyobb-völgyben; Nadalbesty felett a Kodru patakai, nedves útai mentén; Halmágy vidékén a Gejna alatt.

1478. **Pellia furcigera Hook.** brit. jung. t. 47 pro var. *Jungerm. epiphyllae*. — [*P. calycina* Nees]. — Terem források vizes környékén és patakok szélein. Kladova patakának forrásainál; Aranyág felett a Kladovai gerincz és a Hegyes felé; Halmágy felett a Gejnán eredő néhány forrás mellett.

1479. **Aneura multifida L.** spec. (ed. 1753) 1136 sub *Jungermannia*. Terem erdők nedves, csorvás helyein. Soborsin pataka mentén a Kálvária hegy alatt, Trójás völgyében a Fehérkő alatt levő forrásoknál.

1480. **Aneura palmata Hedw.** theor. gener. ed. II. 159 sub *Jungermannia*. A ritkább és igen csinos mohok egyike. Terem nedves, árnyékos völgyekben, korhadó ledült fatörzseken, vagy pedig régi fatuskókon, — különösen a hegyi tájon és Bükkfán. A Hegyes patakának felsőbb vad vidékein a patak felett átdült szálfákon, úgy protonemás mint teljesen kifejlett alakjában.

1481. **Metzgeria furcata L.** spec. (ed. 1753) 1136 sub *Jungermannia*. — Terem hegyvidéki erdeink fának törzsein valamint erdei mohos sziklákon. Kladova völgyétől Zám völgyéig; Bot-völgyétől Aranyág és Kisindia hegyein át a Drócsáig és Halmágy vidékeig; Nadalbesty felett a Kodrun, Menyháza, Ó-Dézna, Rescsiráta, Dulcsele, Zimbró, Acsuva erdős hegyein.

E) Száras *Jungermannia*-félék. — *Jungermanniaceae surculosae*.

1482. *Lejeunia serpyllifolia* Dicks. pl. crypt. 4, 19 sub *Jungermannia*. — Terem mohos sziklákon és fák tövein hűvösebb hegyvidékeinken; így Rescsiráta pataka mentén és Dulcsele mellett a Nagyobb-völgyben.

1483. *Frullania dilatata* L. spec. (ed. 1753) 1133 sub *Jungermannia*. — Terem erdeink fáinak törzsein, főkép a *Radula complanata* (L.) társaságában. A legközönségesebb mohok egyike. Arad mellett a Csála erdőben s innen Pécskáig; összes hegyvidékeink szálás, idősebb erdeiben. — Csuklyaszerű leveleinek két lapja közt a *Callidina symbiotica* és *Callidina Leitgebii* sodróférgék élnek. (Természettud. közlöny 1889 p. 135).

1484. *Frullania fragilifolia* Taylor in trans. bot. soc. bot. II. p. 45. — Terem erdők fáinak törzsein, Kladova völgyében, Aranyág hegyvidékén és Mokra hegyén.

1485. *Frullania Tamarisci* L. spec. (ed. 1753) 1134 sub *Jungermannia*. — Terem magasabb hegyvidékeink mohos, sziklás helyein. Dulcsele mellett a Nagyobb-völgyben, *Madotheca laevigata* társaságában, phyllit sziklákon; Világos felett a Hidegkút és a Bot-völgye felé, Sólymos völgyének felsőbb részein és a Hegyes pataka mentén.

1486. *Madotheca laevigata* Schrad. samml. n. 104, sub *Jungermannia*. — Terem magasabb és hűvösebb hegyvidékeink völgyeiben, mohos sziklákon valamint fák tövein. Radna felett a Sólymosi-völgy felé, Aranyág-felett a Hegyes pataka mentén, Kisindia felett a Fecskevölgy erdeinek fáin itt-ott; Dulcsele mellett a Nagyobb-völgy mohos szikláin. Utóbbi helyen bőven és igen szép példányokban.

1487. *Madotheca platyphylla* L. spec. (ed. 1753) 1134 sub *Jungermannia*. Erdeink fáinak törzsein. Arad mellett a Csála erdőben, innen Pécskáig, valamint az egész hegyvidék erdeiben közönséges.

1488. *Radula complanata* L. spec. (ed. 1753) 1133 sub *Jungermannia*. — Erdeink fáinak törzsein minden felé közönséges. Arad mellett a Csála erdőben s innen Pécskáig; a Tözmelléken Ágyától Boros-Sebesig; továbbá összes hegyvidéki erdeinkben. Terméseit kora tavasszal érleli.

1489. *Scapania undulata* L. spec. (ed. 1753) 1132 sub *Jungermannia*. — Terem nedves árnyas sziklákon. Dulcsele mellett a Nagyobb-völgyben.

1490. *Scapania nemorosa* L. spec. (ed. 1753) 1132 sub *Jungermannia*. — Terem források környékén, vízeres talajon. Dulcsele és Rescsiráta közt a Runk hegy forrásainál; Halmágy vidékén a Gejna alatt.

1491. *Plagiochila asplenioides* L. spec. (ed. 1753) 1131 sub *Jungermannia*. — Terem hegyvidéki erdeink mohos kövein, szikláin, tuskóin, és fák tövein. Ez is a legközönségesebb mohok egyike. Kladova kettős völgye mentén, a Hidegkút hegyen, Aranyág egész hegyvidékén, Kisindia

felett a Fecske völgyben, a Kicsórán s innen a Drócsáig; Ó-Dézna völgy mellékén, Nadalbesty, Menyháza, Rescsiráta, Dulcsele, Zimbró, Acsuva hegyein; Soborsin felett a Kálvária hegyen s innen a Trójási völgy mentén a Fehérkőig; Zám völgye mentén és Halmágy hegyvidékén egész a Gejnáig.

1492. **Plagiochila interrupta** Nees ab. Es. leberm. I. (1833) p. 165, sub Jungermannia. — Terem árnyas, köves hegyoldalakon, főképp mészkövön. Aranyág völgye felett a Kladvovai határhoz vezető hegyhátakon, Ó-Dézna völgye mentén és Menyháza hegyein a Nagykő alatt.

1493. **Aplozia lanceolata** L. spec. (ed. 1753) 1131 sub Jungermannia. — [*Liochlaena lanceolata* Nees in G. L. et N. syn. hep. (1845) p. 150]. — Terem nedves hegyoldalak szakadékaik mentén. Soborsin mellett a Kálvária-hegy alján az *Anthoceros laevis* társaságában; Dulcsele felett a Runk hegyen és a Nagyobb-völgyben.

1494. **Cephalozia byssacea** Roth. germ. III. (1800) 387 sub Jungermannia. — Szikár, kopár hegylejtők laposain, Gyorok szőlői felett és a szőlők közt fekvő parlagokon. Hajszálforma fekete szálacskaik az agyagos talajt, finom feketés mezzel vonják be.

1495. **Cephalozia curvifolia** Dicks. pl. crypt. II. p. 15 sub Jungermannia. — Terem árnyas erdők patakai mentén, a patak felé dült korhadó bükk-szálakon. Így Aranyág felett a Hegyes patakának felsőbb részein, Nadalbesty felett a Kodru éjszaki részein az Okoli források körül; Halmágy vidékén a Gejna alatt.

1496. **Jungermannia intermedia** Lindenb. syn. hep. p. 83. — Terem összeárkolt agyagos hegyhátakon, árkok kopár partjain, a hegyi táj kezdetén. Nagy-Halmágy felett a Nagyhegy kopár hátain.

1497. **Lophocolea minor** Nees europ. leberm. II. 330. — Terem hegyvidékeink mohos kövein és árkaik mély utainak szélein. Aranyág hegyvidékén, Trójás hegyvidékén.

var. *erosa* Dmrt. — Soborsin mellett a Kálvária hegy lejtőinek szakadós helyein.

1498. **Lophocolea heterophylla** Schrad. journ. bot. 1801 p. 66 sub Jungermannia. Terem hegyvidéki erdeink fatörzsein más mohokkal társasan. Soborsin mellett a Kálvária hegyen, Aranyág felett a Stozsacz völgye és a Hegyes pataka mentén.

1499. **Chiloscyphus polyanthos** L. spec. (ed. 1753) 1131 sub Jungermannia. Terem nedves földön, nedves korhadó fákon. Nadalbesty felett a Kodru patakai mentén és az Ocoli forrásoknál.

1500. **Chiloscyphus pallescens** Ehrh. crypt. exsicc. n. 302, sub Jungermannia. — Terem forrásos helyek sekély vizében. Szárai felegyenesedők, nagyobbak mint az előbbi fajé; levelei kerek, sápadt zöldek. Szedtem a Gejna kúpjának tövének fakadó források, csermelyek mentén.

1501. **Pleuroschisma trilobatum** L. spec. (ed. 1753) 1133, sub Jungermannia. — [Mastigobryum trilobatum Nees syn. hep. (1845) 231]. — Terem nedvesebb és magasabb hegyvidékeink mohos, sziklás oldalain. Hatalmas gyepek vannak belőle Dulcsele mellett a Nagyobb-völgy sziklás oldalain.

1502. **Trichocolea tomentella** Ehrh. Beitr. II. p. 150. sub Jungermannia. — Egyike a legszebb májmohoknak, — de megynkben ritkaság. Csupán Dulcsele mellett láttam és gyűjtöttem, a Nagyobb-völgy patakának sziklás, mohos partján. Itt egy helyen, a *Pleuroschisma trilobatum* (L.), az *Aplozia lanceolata* (L.), a *Scapania undulata* (L.), a *Frullania Tamarisci* (L.), a *Madotheca laevigata* (Schrad) és más érdekes mohok társaságában, bőven terem.

1503. **Cincinnulus Trichomanis** L. spec. (ed. 1753) p. 1114 sub Mnio. — [Calypogeia Trichomanis Corda. Cincinnulus Trichomanis Dmrt.] Terem magasabb hegyvidékeink nedves, mohos talaján. Szedtem Dulcsele felett a Runk hegy legjobb vizű forrása körül.

IV. ALFEJEZET.

TELEPESEK. — Thallophyta Endl. gen. plantarum (1836) p. I.

E növényeket Endlicher István hazánkfia már 1836-ban, élettani és természetbeli jellemvonásaik alapján, egészen természetűen osztotta fel a következő 3 classisra: I. oszt. *Algae*, II. oszt. *Lichenes* (Endl. l. c. p. I.), III. oszt. *Fungi* (Endl. l. c. p. II.).

E főfelosztásban mi is követni fogjuk őt.

a) Osztály: *Moszatok*. — *Algae* Endl. l. c.

A) *Csillárcák*. — *Characeae* L. Richard in Humb. Bompl. et Kunth nov. gen. I. (1815.)

[Siphonocaulae Bisch. l. c.]

A *Characeák* mintegy kapcsúl szolgálnak a *Moszatok* és *Mohok* között; ezért a rendszerben a Mohok után illeti őket meg a hely. *Csillárcáimat*, e csoport monografikus bűvára, Dr. Filarszky Nándor tanár volt szíves revideálni, illetőleg meghatározni.

1504. **Nitella mucronata** A. Br. in ann. scien. nat II. ser. I. (1834) p. 351 sub Chara. — Csupán csak a Csála erdő morotváiban, így a Nimfea-érben találtam; ott is igen kevés volt belőle.

1505. **Nitella gracilis** Smith. engl. bot. tab. 2140 sub Chara. —

Terem helyenként a Nyéki-puszta mocsaraiban, Simánd és Szt-Anna közt. Az általam gyűjtött alak a *f. robustior* A Br.-nak felel meg.

1506. **Tolypella prolifera** Ziz. ap. A. Br. in flora 1835 p. 56 sub Chara. — Terem állandó mocsarakban, így Arad mellett a Nimfés-érben. Ebből is csak igen keveset láttam és gyűjthettem.

1507. **Chara foetida** A. Br. in ann. scien. nat. (1834) p. 354. — Terem Arad mellett a Gelin pusztá mocsaraiban, de aránylag igen gyéren; továbbá Simánd mellett a Nyéki-puszta mocsaraiban.

B) Típusos Moszatok. — *Algae typicae.*

Ezek közül csak igen keveset határozhattam meg. A *Conferva-félék* (Sphaeroplea, Oedogonium, Chaetophora, Conferva, Cladophora, Ulothrix), a *Vaucheriák*, a *Conjugaták* (Zygnema, Spirogyra, Desmidioidum) és a *Phycocchromosak* (Oscillaria) számos faja van meg mocsarainkban, tavainkban, vízereinkben, — de tüzetesebb tanulmányukra nem volt időm. Hasonlón kutatásaimon kívül maradtak a *Kova-moszatok* (Diatomaceae seu Bacillariaceae). — A megbízhatón meghatározott aradmegyei típusos moszataim a következők:

1508. **Vaucheria sessilis** Vauch. hist. p. 31 sub Ectosperma; DC. flor. fr. II. p. 63. — Ártereken, kiszikkadó mocsarakban és posványokban Arad körül és a megye egész területén közönséges. Különösen ott jelenik meg, a hol a földi Ricciák is előfordúlnak.

1509. **Hydrogastrum granulatum** L. flor. suec. p. 434 sub Ulva. — [Hydrogastrum granulatum Desv. flor. angl. (1810) p. 19. — Botrydium argillaceum Wallr. ann. bot. (1815) p. 153]. — Terem a Maros árterein, sőt a hegyvidéken a felett is, egyes pocsolyák medrében. Arad mellett a Sulyomér mentén és az ujaradi pocsolyáknál; Soborsin mellett a Czukorhegy lejtőjének egyik hajlásában. Utóbbi helyen már 1872-ben találtam Hazslinszky Frigyes társaságában. (Akadémiai közlem. X. p. 10).

1510. **Hydrodictyon utriculatum** Roth tent. flor. germ. p. 531. — Igen finom és hólyagforma hálói szabadon úsznak a vízben. E sajátzerű moszat 1872-ben, a mikor Hazslinszky Frigyes társaságában botanizáltam Soborsin környékén, tömegesen lepte el a soborsini pályaház mellett levő pocsolyákat (Akadémiai közlem. X. p. 10). Ujabbán ismételtlen kerestem ott, — de nyomát sem találtam.

1511. **Aphanothece stagnina** Sprengel in Linn. syst. veg. IV. 1. p. 372. (1827) sub Coccochloride. — Terem mocsarak, állóvizek szélein; fejletten pedig mint valami darabokra szakgatott zöld nemez úszik a víz tetején. Világos mellett a Vonta mocsárban, Arad körül a Szárazér mocsaraiban. Árvizek alkalmával belekerült az Élővíz-csatornába, s most abban már állandó lakos.

1512. **Nostoc commune** Vauch. conf. p. 223. — Előfordúl Pécska és Szemlak közt a Maros mellékének gyepes dombjain.

1513. **Nostoc vesicarium** DC. flor. fr. od. III. 2. p. 3. Rabenhorst fl. europ. alg. II. p. 166. — Alföldi mocsaraink egyik feltűnő és gyakori moszatja. Cseresnye — sőt egész dió-nagyságú szennyes-zöld tömlői seregszámra lepik el időnként a Nimfeaér felületét, a Szárazér mellékének mocsarait, Világos mellett a Vonta-mocsárt, Simánd közelében a Nyéki-pusztá állóvizeit; Tamánd és Ágya közt a Tőzmelék pocsolyáit.

1514. **Nostoc lichenoides** Agardh. syn. p. 132 pro var. *N. muscorum*. — Apró és mohok között, nyirkos talajon termő Nostoc. Bőven a Szárazér mellékének némely mocsarában, többnyire Vaucheriák társaságában.

b) Osztály: *Zuzmók*. — *Lichenes* Endl. I. c.

A) Pecséttermésűek. — Gymnocarpi.

1515. **Stereocaulon nanum** Ach. — Terem Aranyág hegyvidékén földön és korhadó fatörzseken.

1516. **Cladonia pyxidata** L. — Terem szikár kövecses talajon Aranyág hegyvidékén és a Kodrun Nadalbesty meg Menyháza felett.

1517. **Cladonia fimbriata** L. sub *Lychene*. — Terem hegyvidékeink szikár talaján úgyszólván megyszerte. Gyűjtöttem: Paulis és Gyorok hegyein, Kladova és Aranyág völgyében, Mokra hegyén és Boros-Sebes hegyein.

1518. **Cladonia pungens** Sm. — Terem szikár hegylejtőkön, gyakran a *Cladonia rangiferina* társaságában. — Szedtem Aranyág, Radna és Soborsin hegyvidékén, valamint Halmágy felett a Gejnára vezető lejtőn.

1519. **Cladonia rangiferina** L. — *Rév Zuzmó*. Terem hegyvidékeink szikár erdei tisztásain. Kladova völgyében, Gyorok, Paulis és Világos hegyein, Aranyág hegyvidékén, Soborsin és Trójás hegyein.

1520. **Usnea florida** L. — (*U. barbata* Simk. term. füz. IX. p. 6.). — A tipusos *Usnea barbatát* megyénkben nem láttam. A mi nálunk főképp a Drócsa-Hegyes és Moma-Kodru hegygerinczek erdeinek fáin az Usneákból található, — az főképp a nagy termésű és felálló telepű *Usnea floridához* tartozik. Bőven terem hegyvidékeink erdeiben Világostól Soborsinig, valamint Nadalbestytől a Punkojon át a Momáig.

1521. **Usnea articulata** L. — Ezt csak Aranyág hegyvidékén, meg Pankota szőlőhegyein gyűjtöttem.

1522. **Usnea longissima** Ach. — Bükkös hegyi erdőkben a Hegyesen Aranyág felett és innen Nádas meg Kresztaménésig a hegyhátakon.

1523. **Bryopogon jubatum** L. spec. (1753 p. 1555 sub *Lichene*; Körber syst. lich. germ. p. 5. — Ez és az *Usneák* teszük hegyvidékeink

erdeinek fáit szakálasakká. Az Usneák sárgás-szürkék; a Bryopogon barna és czérnaszálú. Szedtem Aranyág hegyvidékén a Kladovai völgy felé és a Hegyes patakának felsőbb mellékén; Nádas és Kresztaménes hegyein, Halmágy felett a Gejnára vezető út mellékén.

1523. *Ramalina pollinaria* Acharius in nov. act. stock. V. 18 p. 263 (1796) tab. 11. fig. 2. — Terem hegyvidéki erdeinkben. Én csak a Hegyes pataka mentén és Nádas meg Kresztaménes hegyein gyűjtöttem; de hihetőleg egész hegyvidékünkön el van terjedve. Hazslinszky zuzmó-flórája szerint is bőven terem »a haza egész területén« (Hazsl. magy. bir. zuzmófl. p. 45).

1524. *Evernia furfuracea* L. spec. (1753) p. 1146 sub Lichene. — Terem magasabb hegyvidékeink erdeiben és azok szikláin is. Aranyág vidékén a Hegyes felé valamint Kladova völgyének forrás patakainál; innen a hegyhátakon Nádasig; továbbá Trójás felett a Fehérkövön, Menyháza felett a Punkoj-Hegyen, Nadalbesty felett a Kodru magasabb erdeiben.

1525. *Evernia prunastri* L. — Egyike a legközönségesebb zuzmóknak egész hegyvidékünk erdeiben. Így pl.: Világos és Pankota hegyein, Kladova és Aranyág völgye mentén, Trójás hegyvidékén, Nadalbesty és Menyháza hegyein, Halmágy hegyvidékén. Sőt a Csála erdőben is terem s innen Pécskáig.

1526. *Anaptychia ciliaris* L. spec. (1753) 1144 sub Lichene. — Terem erdeink fáinak törzsein. Arad mellett a Csála erdőben és innen Pécskáig, Szemlakig; a hegyvidéken Világostól Zámig, valamint a Mokrától és a Kodrutól Halmágy hegyvidékeig.

1527. *Nephroma laevigatum* Ach. — Terem mohos hegylejtőkön. Soborsin mellett a Kálvária hegyen (! Lojka ak. közl. X. 93), valamint Halmágy hegyvidékén a Gejna felé több helyt.

1528. *Peltigera venosa* L. spec. (1753) 1148 sub Lichene. — Terem hegyvidékeink szikár, lekopaszodó hátain és erdeinek utai mentén helyenként seregszámra. Így: Kladova völgye mentén; Soborsin hegyein (hol már Lojka említi: ak. közl. X. 93), bőven Aranyág hegyvidékén, különösen a kladovai hegyhátak felé; azután a Moma hegycsoportjában Rescsiráta és Dulcsele felett; valamint Halmágy hegyvidékén a kis-halmágyi lejtőkön.

1529. *Peltigera rufescens* Fr. — Terem sziklás helyeken Gyorok és Ménes felett itt-ott bőven.

1530. *Peltigera aptosa* L. — Terem mohos földön. Megyénkben csak Aranyág, Sólmos és Kladova völgyeiben szedtem.

1531. *Peltigera polydactyla* Hoffm. var. *scutata* Fries. [Lichen scutatus Engl. bot. t. 1834. — P. canina Simk. term. füz. IX. p. 6.]. — Hegyvidékeink gyepes, szikár lejtőinek és erdőszéleinek egyik legközönségesebb zuzmója. Láttam és szedtem Világostól a ménesi és kladovai

hegyeken át Berzováig; Aranyág hegyvidékétől Nádasig; Boros-Sebes hegyein és innen a Kodru és Móma valamint a Gejna hegyágazatáig.

1533. **Cetraria Islandica** L. spec. (1753) 1145 sub Lichene. — *Izlandi Zuzmó.* — Terem magasabb hegyvidékek szikár erdeiben, azok tisztásain. Menyháza felett a Punkoj hegyen, Halmágy felett a Gejnához vezető hegyhátakon.

1534. **Sticta pulmonaria** L. spec. (1753) p. 1147 sub Lichene. — *Tüdő Zuzmó.* — [*Lobaria pulmonaria* Hoffm.]. — Terem szálas erdők fatörzsein. Arad mellett a Csála erdőben s innen Pécskáig csak itt-ott, s aránylag kevés, ellenben a hegyvidék magasabb fekvésű erdeiben gyakori a Bot völgyétől és Aranyág hegyvidékétől Kladováig, Sólymosig, Trójás hegyein, Nádas és Kresztaménes erdeiben, Kisindia felett a Kicsórán s innen a Drócsáig; Menyháza, Rescsirata és Dulcsele hegyein, Halmágy felett a Gejnához vezető hegyhátakon.

1535. **Parmelia stellaris** L. spec. (1753) p. 1144 sub Lichene. — Terem erdők és gyümölcsösök fáinak törzsén és ágain, Arad mellett s az egész hegyvidéken.

1536. **Parmelia pulverulenta** Schreb. — Terem élő és kiszáradt fák kérgén Arad körül s a megye egész területén.

1537. **Parmelia obscura** Ehrh. — Terem élőfák kérgéin, kerítések deszkáin, zsindely fedeleken. Arad mellett a Városligetben és a Csála erdőben, továbbá az egész hegyvidéken, főképp annak erdeiben.

1538. **Physcia parietina** L. spec. (1753) p. 1143 sub Lichene. — *Fali Zuzmó.* — Terem kőfalakon, élő és kiszáradt fák törzsein, különösen fűzfákon, Arad mellett és a megye egész területén.

1539. **Imbricaria caperata** L. spec. (1753) p. 1147 sub Lichene. — [*Parmelia caperata* Ach.]. — Terem erdők és gyümölcsösök fáin Arad körül s a megye egész területén; továbbá sziklákon, Sólymos, Világos, Aranyág és Dézna hegyvidékén.

1540. **Imbricaria conspersa** Ehrh. — Terem napos sziklákon és kövecses hegyoldalakon. — Sólymos vára szikláin (! Lojka ak. közl. X. 94), Aranyág kövecses hegylejtőin, Világos, Muszka és Dézna sziklás hegyein, — elég bőven.

1541. **Imbricaria perlata** L. sub Lichene. — Terem főképp ledöntött fákon és tuskókon. Bőven Aranyág hegyvidékén, különösen a Hegyes felé, továbbá Nádas és Kresztaménes erdeiben.

1542. **Imbricaria tiliacea** L. syst. lich. germ. (1856) p. 70 — Terem sziklákon és fák kérgéin. Sólymos vára szikláin (! Lojka ak. közl. X. 93), Aranyág és Nadalbesty hegyvidékének erdeiben.

1543. **Imbricaria saxatilis** L. spec. (1753) p. 1142. — sub Lichene. — Terem fákon és sziklákon. Aranyág hegyvidékén, Kisindia felett a Kicsórán, Nadalbesty felett a Kodru kőömlésein.

1544. **Imbricaria olivacea** L. spec. (1753) p. 1143 sub Lichene. — Terem hegyvidékeink szikláin. Sólymos vára romjain (! Lojka ak. közl. X. 94), Világos vára romjain, Aranyág hegyvidékén, Dézna várhegyén.

1545. **Gyrophora cylindrica** L. spec. (1753) p. 1144 sub Lichene. — Terem granitos kőzeten, így Halmágy hegyvidékén a Gejna tető szikláin.

1546. **Amphiloma murorum** Hoffm. — Terem Aranyág hegyvidékén sericit-sziklákon, Dulcsele mellett phyllit-sziklákon.

1547. **Callopisma cerinum** Hedw. Nő különböző fák kérgén. Arad mellett a Városligetben és a Csála erdőben; Boros-Sebes mellett a Piliske hegyen.

1548. **Callopisma luteoalbum** Turn. — Terem hegyvidékein erdeinek fatörzsein. Kladova völgye mentén, Aranyág hegyvidékén, Kisindia felett a Kicsóra erdeiben, Menyháza felett a Punkoj hegyen, Nadalbesty felett a Kodru erdeiben.

1549. **Callopisma aurantiacum** Lightf. — Terem sziklákon és fák kérgén. Kladova völgyében, Aranyág, Kisindia és Menyháza hegyvidéken.

1550. **Rhinodina caesiella** Flk. — Terem granitos kőzeteken, így Radna mellett a Sólymosi váron (Hazsl. magy. zuzmófl. p. 101.).

1551. **Lecanora pallida** (Schreb.) var. *albella* Hoffm. — Terem tölgyfák kérgén Soborsin környékén. [Hazsl. I. c. p. 117.].

1552. **Aspicilia cinerea** Körber. — Terem sziklákon, így Sólymos várhegyén és Dézna várhegyén.

1553. **Urceolaria scruposa** Schreb. spicil fl. lips. nr. 1133 sub Lichene. — Terem szikár, kövecses lejtőkön Gyorok szőlői felett; továbbá Radna hegyein.

1554. **Bacidia anomala** Körber. — Terem különböző fák törzsein. Arad mellett a Városligetben és a Csála erdőben; Nadalbesty és Menyháza hegyvidékeinek erdeiben.

1555. **Biatora decolorans** Hoffm. var. *escharoides* (Ehrh.). — Terem földön és sziklákon, így Radna mellett (Hazsl. magy. zuzmófl. 162.).

1556. **Biatora phaea** Körber. — Terem quarcz tartalmú sziklákon Soborsin mellett (Hazsl. ak. közl. X. p. 9); ugyancsak Hazslinszky közli a radnai sziklákról, de a sólymosi lelőhely említése nélkül (Hazsl. magy. zuzmófl. p. 165). Én a Mokra hegyén gyűjtöttem.

1557. **Bilimbia miliaria** Fries emend. — [Bilimbia sabuletorum Stizenberger]. — Terem korhadó mohos fűvel borított szikár földön. Kis-Jenő mellett a Korhány pusztán, Gyorok és Ménes felett a szőlők parlagain, Radna mellett a szikár dombháton.

1558. **Diplotomma alboatrum** Hoffm. β . *epipolium* Ach. — Terem Sólymos várának szikláin. [Lojka ak. közl. X. 98].

1559. **Buellia parasema** Ach. var. *tersa* Ach. — Terem gertyán és tölgyfák kérgén. Arad mellett a Városligetben és a Csála erdő-

ben, Kladova és Aranyág hegyvidékén, Soborsin erdeiben. Utóbbi helyről Hazslinszky is említi. (Hazsl. magy. zuzmóf. 184.)

1560. **Buellia Schaereri De. Not.** — Soborsin mellett fenyűfák kérgén gyűjté Lojka. (Lojka ak. közl. X. 98.)

1561. **Baeomyces ericetorum L. spec.** (1753) p. 1141 sub Lichene. — [B. roseus Pers.]. — Terem szikár agyagos talajon. Arad mellett a Sulyomér mentén, Boros-Sebes mellett a Traján sánczok mellékén, Aranyág kopárodó hegyoldalain, bőven Acsvától Halmágyig, főkép a halmágyi Nagyhegy löszárkainak szélein.

1562. **Sphyridium fungiforme Schrad. β carneum Flk.** — Terem szikár meszes földön Acsva felett a Moma mellékein.

1563. **Lecidella polycarpa Flk.** — Terem granitos kőzeten, így Radna mellett a Sólymosi várhegyen és a radnai sziklákon.

1564. **Lecidella enteroleuca Ach.** — Terem élőfák törzsein. Arad mellett a Csála erdőben és az egész hegyvidék erdeiben.

1565. **Lecidea fumosa Hoffm.** — Terem granitos kőzeten Radna és Sólymos mellett.

1566. **Rhizocarpum petraeum Wulf. p. p.** — Terem granitos kőzeten Radna mellett (Hazsl. magy. zuzmóf. p. 205—206).

1567. **Rhizocarpum geographicum L. spec.** (1753) p. 1140 sub Lichene. — Terem kvarczos kőzeteken. Ménes, Radna és Sólymos hegyein, Halmágy felett a Gejnán, Nadalbesty felett a Kodru sziklaomlásain.

1568. **Calycium nigrum Schaerer var. minutum Krbr.** — Terem Platán-fák kérgén, Paulis kertei mentén.

1569. **Coniocybe furfuracea L. spec.** (1753) p. 1185 sub gen. Mucor. Terem gyökérágakon és elszáradt szeder-szárakon Aranyág völgye mentén.

1570. **Opegrapha varia Pers. var. notha Ach.** — Terem Tölgyfák kérgén Arad mellett. (Hazsl. magy. zuzmóf. p. 221).

1571. **Opegrapha herpetica Ach.** — Terem tölgyfák kérgén Arad és Radna mellett. [Hazsl. I. c. p. 222].

1572. **Graphis scripta L. spec.** (1753) p. 1140 sub Lichene. — Terem élőfák kérgén, így pl. Cseresznyefán, Bükkfán, Jávorfán, Gyertyánfán, sőt a Tölgyfán is. Arad mellett a Városligetben és a Csála erdőben itt-ott; ellenben bőven az egész hegyvidéken Világostól Zámig, a Mokrától és a Kodrutól Halmágyig.

1573. **Pragmopora amphibola Mass.** — Terem az *Erdei Fenyő* kérgén Soborsin mellett. (Hazsl. magy. zuzmóf. 233).

B.) *Rejtett-termésűek.* — *Angiocarpi.*

1574. **Endocarpon miniatum L. spec.** (1753) p. 1149 sub Lichene. — Terem mészsziklákon Menyháza völgyeiben; továbbá kvarczos kőzeten a Kodru sziklaomlásain.

1575. **Lenormandia Jungermanniae Del.** — Terem májmohokon, így pl. *Radula complanátán*, Soborsin mellett. [Lojka l. c. 95; Hazslinszky l. c. 79].

1576. **Pyrenula nitida Schrad.** — Terem Gyertyánfa kérgén. Arad mellett a Városligetben, Kladova és Aranyág völgyeinek erdeiben, Kisindia felett a Kicsórán.

1577. **Acrocordia glauca Körber.** — Terem Gyertyánfa kérgén, Radna hegyein (! Hazsl. l. c. 261); továbbá Bikkfa kérgén, Aranyág és Kladova erdeiben bőven.

1578. **Verrucaria maura Wahl.** — Terem kvarczos kemény kőzeteken, így Radna hegyein. (Hazsl. magy. zuzmófl. p. 271.).

1579. **Arthopyrenia rhypona Ach.** — Terem Nyárfák kérgén, így Arad mellett a Városliget szélén. (! Hazsl. l. c. 282).

1580. **Pertusaria communis DC.** — [*Variolaria communis Ach.*] — Terem különböző élőfák kérgén, különösen Bükk és Gyertyánfákon. Világos felett a Bot-völgyben, Aranyág egész hegyvidékén, Kladova völgyének erdeiben, Kisindia, Menyháza és Nadalbesty erdeiben, — bőven.

C.) *Kocsonyás Zuzmók.* — *Gelatinosi.*

1581. **Synechoblastus flaccidus Ach.** — Terem mohok között, sziklákon, fák tövein, sőt a földön is. Kladova völgyének felsőbb részén, Aranyág hegyvidékén, Rescsiráta völgyében, Zimbró és Dulcsele sziklás völgyeiben.

1582. **Synechoblastus Vespertilio Ligtf.** — Terem Bikk és Tölgyfákon Soborsin mellett. (Hazsl. magy. zuzmófl. p. 283).

1583. **Leptogium lacerum Sw.** var. **majus Krbr.** — Terem mohos sziklákon. Kladova völgyének felsőbb részein, Aranyág völgyeiben, Dulcsele és Zimbró völgyeiben.

var. *pulvinatum Hoffm.* — Szintén mohok közt és sziklákon terem. Gyűjtöttem Rescsiráta völgyében a patak mentén.

c.) Osztály: *Gombák.* — *Fungi Endl.* l. c.

A.) *Tőgombák.* — *Mycetes.*

1. §. Éti-gombák és a hozzájuk hasonlóak.

Nem helyes ugyan a rendszertan szempontjából, hogy az étkül használt és a hozzájuk hasonló gombákat egy külön, és a *Taplógombákat* is a második külön szakaszban foglaljuk össze: de e monografia gyakorlati célja szükségszerűvé teszi e külömböztetést. A *tőgombák* azon részét, a

melylyel a nép nem törődik, a melynek nincs oly képe, minő a *taplós* és az *ennivaló* gombáké, a III-ik §-ban fogom összeállítani.

Az *Éti-gombák* és rokonaik közül meggyénkben előfordúlnak: a spóráikat szabadszemmel láthatatlan tömlőkben fejlesztő *Kucsmagombák* (*Morchella*) és *Redőgombák* (*Helvella*). Ezek kalapja horpadásos, egyenetlen, kucsamához vagy behorpasztgatott kalaphoz hasonló, a miről könnyű őket megösmerni. *Kucsmagombáink* és *Redőgombáink* mind ehetők. Ilyenek:

1584. **Morchella esculenta Pers.** — *Éti Kucsmagomba.* — Kalapja tojás-kerekded. Terem hegyvidékeink erdeinek szélein, vigályos helyein, így Aranyág, Boros-Sebes, Gurahoncz, Soborsin vidékén.

1585. **Morchella conica Pers.** — *Kúpos Kucsmagomba.* — Kalapja megnyúlt kúpforma. Terem hasonló helyeken mint az előbbi, azonkívül Pécska és Szemlak között is gyűjtöttem.

1586. **Helvella esculenta Pers.** — *Éti Redőgomba.* — Kalapja gesztenyebarna, dudorodásokból összetett boglyához hasonló. — Terem magasabb hegyvidékeinken. Menyháza felett a Punkoj-hegyen, Kisindia felett a Kicsórán, Halmágy felett a Gejnához csatlakozó hátakon.

1587. **Helvella crispa Fries.** — *Bodros Redőgomba.* — Kalapja halavány, sárgás-fehéres, összevissza hajtogatott bodros lemezhez hasonló. Őszi növény. A Csála erdőben észleltem több éven át októberben az erdő nyiladékain, rözse és száraz ágbog között.

Az *Éti-gombák* és rokonaik második csoportja azokhoz a gombákhoz tartozik, a melyek spóráikat kis nyeleken, az úgynevezett *basidiümokon* fejlesztik. E csoport typusai közül könnyen felismerhetők a *Pöfetegek* (*Lycoperdon*), a melyek fiatal korukban, a mig tiszta fehér a húruk, mind ehetők. A *Pöfetegek* gömbölyded, többnyire alig nyeles fejükről ösmerhetők meg. Nálunk a következőket észleltem:

1588. **Lycoperdon Bovista L.** spec. (1753) p. 1183. — *Nagy Pöfetegeg.* — Ez a legnagyobb *Pöfetegeg*. Megnö nemcsak emberfejnyi nagyságra, hanem oly nagy gömbbé is, a melynek az átmérője a félmétert meghaladja. Nő különböző korhadó fákon, így pl. Fűzfákon, korhadt gerendákon, erdők ledöntött törzsein. Aradon is többször kaptam egyes kertekből és a Csála erdőből. Fialat koron ízletes a húsa; később mint sebgyógyító szösz használatos a belseje.

1589. **Lycoperdon caelatum Bulliard.** — *Nyúl Pöfetegeg.* — Gömbje fél, sőt egész decimetryni átmérőjű is lehet. Élvezhető. Terem legelőkön, így Tövisgyháza és Kis-Jenő mellett; továbbá Világos és Gyorok mellett.

1590. **Lycoperdon pyriforme Rupp.** — Kisebb *Pöfetegeg*, mely erdeinkben terem, vén fák tövén, így Arad mellett a Csála erdőben s innen Pécskáig. Ősszel fejlődik.

1591. **Lycoperdon gemmatum Batsch.** — Ez is a kisebb Pöfetegek egyike és szintén ősszel fejlődik s földön, fák tövei körül fordul elő. Szedtem Arad mellett a Csála erdőben s innen Pécskáig.

1592. **Lycoperdon pedunculatum L.** spec. (1753) p. 1184. [Tulostoma mammosum Fries]. Ez is kisebb, sőt apró fejű Pöfetegek, de jókora nyele van és gömbje tetején emlőszerű dudorodás, sőt annak közepén elvégre nyílás is van. Terem mezőkön, kaszálókon Arad és Pécska körül, valamint a megye alföldi részén

1593. **Bovista plumbea Pers.** Kicsiny sima Pöfetegek, mely mezőinken terem, így Pécska és Medgyes-Bodzás mellett.

1594. **Phallus impudicus L.** spec. (1753) p. 1179. — *Szemérmetlen Sipkagomba.* — Terem hegyvidékeink erdeiben helyenként. Kisindia és Aranyág vidékén a románok addig, a mig fejlődésben van, étkül használják a tönkjét. Mikor egészen kifejlett, akkor a tönkje (nyele) felett barnás sipkája van, a melynek büze messzire elhat. E sipkáját sebek gyógyítására használja a román nép.

A basidiumos *Étígombák* második csoportját a *Clavariák* vagyis a *Palánkák* alkotják. Ezek 1—2 faja bunkóhoz hasonló, a többi korallforma elágazásáról ösmerhető fel. Korallforma elágazódást látni némely *Gerebengombán* (Hydnum) is; csakhogy a *Clavariák* elágazásai szálasak vagy elszélesedők, holott a *Hydnumok* ágai tövisformák. A *Hydnumok* mind ehetők, a *Clavariák* közül mind azok, a melyeknek puha húsup és sárgás vagy verhenyes színök van. E csoport gombái közül előfordul megyénkben:

1595. **Clavaria Ligula Schaeff.** icon. II. tab. 121. — *Bunkós Palánka.* — Egyszerű bunkóhoz hasonlít, színe sárga vagy verhenyes. Ehető. Soborsin mellől közli Hazslinszky (ak. közlem. X. 42.)

1596. **Clavaria formosa Pers.** — *Sárgás Palánka.* — Nagyon elágazó és sárga színű Palánka. Ehető. Terem hegyvidékeink erdeiben. Kladova és Solymos völgyében, Aranyág hegyvidékén, Soborsin és Trójás erdeiben. Soborsinról már Hazslinszky említi. (Hazsl. I. c. 42.)

1597. **Clavaria cristata Holmsk.** sub Ramaria; *Pers* syn. p. 591. — Szürkés-fehér, alig húsos, ágainak vége árforma nyulványokkal. Nem eszik. Terem erdőkben, nyáron és ősszel. Arad mellett a Csála erdőben s innen Pécskáig, Aranyág hegyvidékén, Trójás völgye mentén, Kisindia felett a Kicsóra erdeiben.

1598. **Clavaria palmata Pers.** — Tövön barna, feljebb világosabb színű és ujjasan behasgatott. Kicsiny és nem élvezhető. — Terem Arad mellett a Csála erdőben, Kladova és Aranyág felett a bükkös erdők határán.

1599. **Hydnum coralloides Scop.** — *Korallforma Gereben.* — Tényérnyi és nagyobb, fehér vagy kissé sárgás ágbogai, korhadó bükkfák

tuskóin és törzsein található. — Terem Sólymos és Kladova völgyeiben, valamint Kisindia mellett a Fecskevölgyben. — Ehető.

1600. **Hydnum erinaceum Bulliard.** — *Valódi Gereben.* — Sárga húsos tövéből hosszú és sűrűn álló gereben-fogak lógnak alá. Ehető. Terem romlásnak indult bükkfákon, Nadalbesty felett a Kodru erdeiben.

1601. **Hydnum auriscalpium L. spec.** (1753) 1178. — Ennek karsú szívós nyele és lapos veseforma kalapja van, miért is az előbbi két Gerebentől egész természetben különbözik. Terem fenyőtobzokon. Teste fás és szívós, termete kicsiny, ezért nem élvezhető. Előfordul Soborsin mellett és a Kicsórán, a fenyő kulturákban.

Harmadik csoportját a basidiomos *Étigombáknak*, a *Tinóruk* (Boletus) és a *Fistulina* alkotják. Ezeknek kifejlett kalapjuk van és kalapjuknak alszíne csövecskékből van összetéve, miért is finom likacsoktól áttűzdeltnek látszik. A *Fistulina*-nak szélső csövecskéi szabadok, teste vérszínű, mely tulajdonságairól könnyen felismerhető. Fialat korában, a mig el nem nyálkásodik, élvezhető.

A *Tinóru* gombák tömött és gömb-karajhoz hasonló kalapjukról, valamint tömött, erős s alant rendszerint dagadtabb tönkjükről ismerhetők fel. Egyrészüknek ízletes, élvezhető húsa van, a miért *Úri-gombáknak* is nevezik őket; más részük igen mérges. Szerencsére épen a *Tinóru* gombák azok, a melyek közül könnyen megkülömböztethetjük az ennyivalókat a mérgesektől. E gombák fajaira érvényes az a tétel, hogy mindazon fajaik ehetőek, a melyeknek ketté tört kalapja a törési lapon sem csöves, sem tömött, húsos részén meg nem kékül; ellenben mérgesek mindazok, a melyek kalapjának töréslapja akár csöves, akár tömött részén megkékül.

E csoport gombái közül a következőket határoztam meg:

1602. **Fistulina hepatica Hudson** sub Boletus. — Terem vén redves tölgyfák törzsein és tuskóin. Arad mellett a Csála erdőben, Aranyág völgyében a Hegyes pataka mentén, — helyenként elég bőven.

1603. **Boletus regius Krombh.** — *Királyi Tinóru.* — Kalapjának felszíne cseresznye-veres, alszíne és tönkje sárga, húsa sárgás-fehér. — Terem Aranyág egész hegyvidékén, Világosig, Kuvinig, Kladováig; továbbá Kisindia felett a Kicsórán. Ehető.

1604. **Boletus edulis Pers.** — *Éti Tinóru.* (Hiripe-gomba). Tönkje vereslő, kalapjának felszíne sötétebb veres, alszíne zöld, húsa fehér. — Terem erdőkben az előbbi lelőhelyein. Ehető.

1605. **Boletus subtomentosus L.** — *Molyhosodó Tinóru.* — Leírását bajos adni, de jellemzően van lefestve a *Hartinger* »Die essbaren und giftigen Schwämme in ihren wichtigsten Formen« című műben. Szedtem Aranyág hegyvidékének erdeiben. Ehető.

1606. **Boletus piperatus Bull.** Arad mellett a Csála erdőben. Nem élvezhető.

A basidiumos *Étigombák* negyedik csoportját azok a kalapos gombák alkotják, a melyeknek kalapja alszínén vékony lemezeket találunk. Hogy ezek közül melyik az ehető s melyik a mérges, azt csak szakszerű ösmeret és gyakorlati tapasztalat döntheti el; mert ezeknél a kalap töréslapjának színváltozása nem von határt a mérgesek és ehetőek közt. Még csak számos génuuszaiak megkülömböztetése is igen bajos és valódi agaricológot igényel.

Elég biztossággal különböztethetők a többiektől a sárgaszínű és földön termő *Vargányák* (*Cantharellus*), mert ezeknek kalapja nemcsak menedékesen keskenyedik a tönkbe, hanem lemezeik is lefutnak a tönkre, azonkívül pedig a kalap szélesedéséhez mérten ismételve villásan elágaznak. Közelednek a Vargányákhoz lefutó és kevésbé el is ágazó lemezeikkel a *Pleurotus*-ok, de ezeknek már *Agaricus* képük van. A többiek közül aztán ki lehet még választani a *Tejes-galóczákat* (*Lactarius*), mert kalapjukból, mihelyt azt feltörjük, valamint lemezeikből önként is, fehér tejnedv szivárog ki. A tejelő Galóczák legnagyobb része mérges.

Az *Étigombák* és rokonaik e csoportjából a következőket sorolhatom fel megyéinkből:

1607. **Cantharellus cibarius Fries.** hymenom. 455. — *Meztelen* vagy *Éti Vargánya*. — Tojás-sárga, vagy néha fehéres kalapjának felszíne meztelen. — Terem hegyvidékeink erdeiben, földön: így Aranyág, Kisindia, Radna mellett. Ehető.

1608. **Cantharellus aurantiacus Fries.** l. c. 455. — *Molyhosodó Vargánya*. — Narancs-sárga vagy néha fehéres kalapjának felszíne molyhosodó. — Terem az előbbivel együtt hegyvidékeink erdeiben, földön: így pl. Aranyág és Kisindia mellett. Mérges.

1609. **Agaricus ostreatus Jacq.** austr. tab. 288. — *Osztrigás Galócza*. — [*Pleurotus ostreatus* Fries hymen. 173]. — Közös többől számos kalapja nő, a melyek nyelükbe keskenyednek és az *Osztriga* tekenőjének felső darabjához hasonlók. Kalapjának felszíne meztelen, verhenyes, többi része fehéres.

Terem hegyvidéki erdeink tölgy-, bükk- és gyertyánfa tuskóin helyenként bőven. Így Kládova és Aranyág völgyei mentén, Menyháza felett a Medgyes és a Tejkő völgyekben. Ehető.

1610. **Agaricus alveolus Lasch.** — [*Crepidotus alveolus* Fries hymen. 275.]. — Terem Dulcsele és Rescsiráta bükkös erdeiben, fák és tuskók kérégen.

1611. **Agaricus piperatus Scop.** — *Keserűgomba*. [Keserű Tejes-

galócza. — *Lactarius piperatus* Fries hymen. 430]. Egészen fehér, teje is fehér, csipős keserű. Ehető.

Terem hegyvidékeink erdős völgyei mentén. Ágris felett a Botvölgyben, Aranyág felett a Hegyes egész csoportjának erdeiben; Kisindia felett a Kicsórán s innen a Drócság, Menyháza és Nadalbesty hegyvidékein.

1612. *Agaricus volemus* Fries syst. myc. I. p. 69. — *Kenyér-gomba*. — [*Lactarius volemus* Fries hymen. 435]. Ez is tejes-galócza. Kalapja aranyos-sárgás, elvégre ránczosan barázdás. Ehető. — Terem hegyvidéki erdeinkben, így Aranyág, Ágris és Nadalbesty vidékén.

1613. *Agaricus integer* L. succ. n. 1230. — *Egyenlő Veres-galócza*. — [*Russula integra* Fries hymen. 450]. — Terem erdőkben, földön és korhadó ledöntött törzseken. Arad mellett a Csála erdőben, Aranyág hegyvidékén sok helyt; Kladova völgye mentén. Mérges.

1614. *Russula aeruginosa* Krombh; Fries hymen. 443. — *Galamb gomba*. — Terem hegyvidékeink nyires erdeiben, így Nadalbesty és Menyháza vidékén. Ehető.

1615. *Agaricus procerus* Scop. carn. p. 418. — *Pereczes Galócza*. — [*Lepiota procera* Fries hymen. 29]. — Magas gomba vagy arasznyira emelkedő. Színe fehéres vagy verhenyes. Tönkjének alsóbb része rongyosan felcserepesedik, közepe táján felül pedig perecze, vagyis hártýákból álló gyűrűje van. Kalapjának felszíne is bővölködik czafrangos, fehéres felcserepedésekkel. Megyénkben Kladova és Sólýmös völgyeiben láttam. Ehető.

1616. *Agaricus campestris* L. spec. (1753) p. 1173. [*Psalliota campestris* Fries hymen. p. 279]. — *Csiperke Galócza*. — Régesrég óta a legkedveltebb étigombája az emberiségnek. Színe rendesen testszín, de az változhatik és fajváltozatainak száma nagy. Terem mezőkön, kertekben, erdők tisztásain Arad körül s a megye egész területén. Myceliumjából mesterségesen is kultiválják Aradon, pinczékbe helyezett gombaágyakon.

1617. *Agaricus* (*Derminus*) *horizontalis* Bull. β) *crenatus* Schulz. zool. bot. ges. 1860 p. 809. — Terem tölgyfák törzsein Arad és Soborsin mellett. [Hazsl. ak. közl. X. p. 39.].

1618. *Agaricus* (*Omphalea*) *gracillimus* Weinm. Terem erdői fenyők kérgén Soborsin mellett a Kálvária hegyen. (Hazsl. ak. közl. X. p. 39).

1619. *Inoloma violaceum* Fries hymen. p. 360. — Kalapja kék, lemezei is kékek. Terem korhadó törzseken és televény talajon Arad mellett a Csála erdőben ősszel. Nem ehető.

1620. *Hypholoma fasciculare* Fries hymen. p. 291. — Meztelen kalapja a pereme felett barna vonalakkal van szegélyezve. Terem korhadó fákon és televény talajon Arad mellett a Csála erdőben az előbbivel együtt. Ezt sem élvezik.

1621. *Hebeloma crustuliniformis* Fries hymen. p. 241. Szép fehér

lemezű *Agaricus*-féle gomba. Terem ősszel Arad mellett a Csála erdőben elég bőven az előbbi kettővel együtt.

1622. **Marasmius oreades Bolt.** sub *Agarico*; Fries hymen. p. 467. — *Szegfű-gomba.* — Arad mellett s a megye síkabb részének mezőin termő jó illatú és élvezhető gomba. Fejlődése különösen a melegebb tavaszi és a nyári időszakra esik. Karcsú halavány tönkje felett kipúposodó élénk testszin kalapkája van, a melynek alszínén gyéren álló jókora lemezek láthatók.

1623. **Marasmius ramealis Fries** hymen. p. 474. Terem ligetekben, erdőkben, lehullott száraz ágakon. Arad mellett a Városligetben és a Csála erdőben; hasonlóan az egész hegyvidék alantabb eső erdeiben.

1624. **Marasmius epiphyllus Fries** syst. mycol. I. (1821) 139 sub *Agarico*; Fries hymen. p. 479. — Apró gomba mely ősszel a lehullott és korhadásnak induló leveleken fejlődik. Arad mellett a Városligetben és a Csála erdőben, hasonlóan az egész hegyvidék erdeiben.

1625. **Panus Sainsonii Léveillé** in Demidoff voyage sub *Agarico*. — Terem fák, főkép bükkfák törzsein és tuskóin a megye hegyvidékének összes magasabb bükkös erdeiben, Világostól Zámig, Nadalbestytól Halmágyig.

1626. **Panus stipticus Bull.** tab. 140. 557 f. 1. sub *Agarico*. — Terem korhadó fatörzseken és tuskókon. Kladova völgyében, Aranyág hegy mellékén, Menyháza hegyein, Kisindia felett a Kicsórán, Halmágy felett a Gejnára vezető erdős hátakon. Radna és Soborsin környékén.

1627. **Coprinus atramentarius Friés.** Terem ganéj dombok közelében, trágyás földeken, Arad mellett és a megye egész területén. Szennyes kalapja, ha egészen megért, fekete nyálkává folyik szét.

II. §. Taplós-gombák.

E szakasz alatt a valódi *Tapló-gombákat* (*Polyporus*) és rokonaikat állítom össze.

1628. **Polyporus fomentarius L.** spec. (1753) p. 1176 sub *Boleto*. — *Bükk Tapló.* — Terem hegyvidékeink bükkös erdeiben Világostól kezdve Zámig és Nadalbestytól kezdve a Gejnáig. Helyenként, így pl. Aranyág, Nádas és Kisindia vidékén az élő Bükkfákon $\frac{1}{3}$ méternél is szélesebb példányok vannak belőle. Nagy és vastag tönktelen, a bükkfa kérgétől vízszintesen elálló tömzsökei, felszínükön meztelenek, belsejükben puha szövedékűek. Ez adja a legjobb taplót, úgy ipari célra, mint a tűz fogásra.

1629. **Polyporus igniarius L.** spec. (1753) p. 1176 sub *Boleto*. — *Fűzfa Tapló.* — Ez Fűzfákon terem Arad mellett s a megye egész területén. Jóval kisebbre szokott nőni mint az előbbi, azonkívül tömzsö-

kének felszíne finom moholylyal van fedve. Használják est is taplónak, — de nem olyan jó mint az előbbi.

1630. **Polyporus squamosus** Huds. sub Boletó; Fries hymen. 532. — Nem való taplónak. Hatalmas tönkös kalapjai teremnek tölgyeseink elvénült fáin és tuskóin. Arad mellett a Csála erdőben, Ágris felett a Botvölgyében, Kladova völgyében, Aranyág hegyvidékének erdeiben.

1631. **Polyporus brumalis** Pers. sub Boletó. — Terem hegyvidékeink erdeiben, tavasszal, — így Aranyág hegyvidékén és Világos felett a Hidegkút felé. Apró kalapos gomba, mely taplónak nem való.

1632. **Polyporus bombycinus** Fries. Kicsike taplógomba. Terem korhadó fákon Aranyág és Kisindia hegyvidékén. Nem való taplónak.

1633. **Polyporus contiguus** (Pers). Terem korhadó fatörzseken és tuskókon, Aranyág hegyvidékén, valamint a Kicsóra és Drócsa közt. Nem való taplónak.

1634. **Polyporus arcularius** Batsch sub Boletó. — Hasonlít a P. brumalishoz. Terem tölgyfák tuskóin Paulis felett és Kladova völgyében. Meghatározását Dietz Sándor barátom eszközölte.

1635. **Polyporus hirsutus** Schrader spicil. (1794) p. 169 sub Boletó. — Tönktelen gyapjas kis tapló gomba. Terem hegyvidékeink erdeinek tuskóin. Világostól Zámig, Nadalbestytől Halmágyig. Ez sem való jóra való taplónak, — de azért használható.

1636. **Polyporus lucidus** (Leyss.) — Egyike a legérdekesebb taplógombáknak. Kalapja féloldalú és fényes veres-színű; tönkje azonszinte. Bőven terem Arad mellett a Csála erdőben és innen Pécskáig, hasonló a Tözmellék erdeiben, Tamántól Ágyáig. — Kalapja taplós és hasznavehető.

1637. **Polyporus lutescens** Pers. — Kalapjának felszíne bársonyos, öves; tönkje nincs. Kisebb és faré taplógomba. Terem tölgyfák és bükkfák tuskóin. Arad mellett a Csála erdőben, s innen Pécskáig; továbbá Kladova völgyében és Aranyág hegyvidékén.

1638. **Polyporus applanatus** (Pers). — Terem vén tölgyfák törzsein Arad mellett a Csála erdőben és innen Pécskáig. Jó taplót szolgáltat.

1639. **Polyporus crispus** (Pers.) — Terem Soborsin mellett fatuskókon. [Hazsl. ak. közl. X. 40.).

1640. **Polyporus adustus** Willd. fl. berol. (1783) p. 392 sub Boletó. Fries syst. myc. I. (1821) p. 363. Terem korhadó fatuskókon, Radna felett. (! Hazsl. ak. közl. X. 40.)

1641. **Polyporus versicolor** L. sub Boletó; Fries hymen. p. 568. — Terem fák törzsein és tuskóin Radna mellett. (Hazsl. ak. közl. X. 41].

1642. **Polyporus pellitus** Schulzer. — Terem fák tuskóin Soborsin mellett. (Hazsl. ak. közl. X. 41).

1643. **Polyporus marginatus** Pers. — Terem almafák törzsein, kertekben, Radnán. (Hazsl. ak. közl. X. 41).

1644. **Polyporus nigripes Wallr.** — Terem fatuskókon Soborsin mellett. (Hazsl. ak. közl. X. 41).

1645. **Polyporus pictus Fries.** — Terem erdők televény földjén, Soborsin mellett. (Hazsl. ak. közl. X. 41).

1646. **Daedalea quercina L. spec.** (1753) p. 1176 sub Agarico. — Terem korhadó tölgytuskókon, valamint tölgydeszkákon és czölöpökön.

1647. **Merulius lacrimans Schumn.** — *Épületrontó Fagomba.* — [Merulius destruens Pers.]. — Nedves fával készített épületek gerendáit, deszkáit teszi tönkre. Az aradi lyceum gerendáit is ez tette volt az építés után néhány évvel összeroskadókká. Mindenütt előfordúl, a hol gondatlanul vagy lelketlenül építenek.

1648. **Irpex paradoxus Schrader** spicil. fl. germ. (1794) p. 179 sub Hydus; Fries epicr. syst. myc. 522. — Terem redves fákon és fatuskókon. Arad mellett a Városligetben és a Csála erdőben; Kladova völgyének mellékein, Aranyág hegyvidékén, Halmágymégyerdeiben.

III. §. Egyéb tógombák.

Ezeket a már kiemelték miatt nem rendszeres, hanem betürendes sorban fogom előszámlálni.

1649. **Aglaospora profusa De Not.** — A közönséges Ákácza galyain gyűjté Arad mellett Hazslinszky. (Hazsl. ak. közl. X. 53).

1650. **Aecidium Berberidis Pers.** Terem Berberis vulgaris levelein az Aradi várban.

1651. **Aecidium Falcariae DC.** Terem a Drepanophyllum Falcaria levelein, Arad mellett a Gelin pusztán és az Ó-temetőben.

1652. **Aecidium Ficariae Pers.** Terem a *Ranunculus Ficaria* levelein Arad körül s az egész megyében.

1653. **Aecidium Erythronii DC.** — Terem az Erythronium dens-canis tőlevelein Világos és Aranyág hegyvidékén.

1654. **Aecidium Euphorbiae Pers.** Nagyon közönséges úgy Arad mellett mint az egész megyében. Az Euphorbia cyparissias leveleit és szárát lepi el, s az egész növényt idétlenül elformásítja.

1655. **Aecidium leucospermum DC.** — (Ae. anemones Pers.). — Terem Anemone nemorosa levelein, Kladova völgyének hegy mellékén, Aranyág hegyein és a Kicsórán.

1656. **Aecidium punctatum Pers.** Közönséges az Anemone ranunculoides levelein. Arad mellett a Csála erdőben az Ó-törökvar körül, továbbá az egész hegyvidék erdeiben.

1657. **Aecidium Rumicis Schlechtend.** — Terem Rumex crispus levelein Arad mellett a Maros mellékén.

1658. **Aecidium asperifolii Pers.** — Terem főképp Anchusa offic-

nalis és *Cerithe minor* levelein Arad körül s a megye egész területén. Gyakran találni a vetések közt gaznak maradt *Anchusákon* és *Cerinthéken*.

1659. ***Aecidium Convallariae* Schum.** Közönséges a *Convallariák*, de különösen a *Polygonatumok* levelein Arad körül s a megye egész területén.

1660. ***Cyphella Digitalis* Alb. et Schwein.** — Terem száraz kórók szárain *Soborsin* mellett. (Hazsl. ak. közl. X. p. 42).

1661. ***Craterellus cornucopioides* (Pers.)**. Terem hegyvidéki erdeink talaján, így *Soborsin* mellett. (Hazsl. I. c. 42).

1662. ***Caeoma Filicum* Lk.** — Terem a *Cystopteris fragilis* levelein *Soborsin* mellett. (Hazsl. I. c. 43).

1663. ***Caeoma Mercurialis-perennis* Pers.** pro var. — Terem a jelzett *Mercurialis* levelein Aranyág hegyvidékén.

1664. ***Caeoma Allii-ursini* DC.** pro var. — Terem a *Poszthagyma* levelein Világos és Ágris közt a Bot völgyében.

1665. ***Coleosporium Campanulacearum* Fries.** — Terem a *Campanula Grosseckii* levelein *Soborsin* mellett (! Hazsl. I. c. 43).

1666. ***Cucurbitaria ignavis* De Not.** — Terem a *Spartium scoparium* levelein és szárán *Soborsin* mellett. (Hazsl. I. c. 53).

1667. ***Cucurbitaria elongata* Tul.** Terem a Köz Ákáczfán Arad mellett. (Hazsl. I. c. 53.).

1668. ***Cenangium Fraxini* Tul.** — Terem a Kőrísa elszáradt, lehullott ágain, Arad Városligetében és Boros-Sebesen az uradalmi kertben.

1669. ***Cenangium Cerasi* Fries.** — Terem Cseresznye fák again. *Soborsin* mellett. (Hazsl. I. c. 57.).

1670. ***Cenangium Prunastri* Fries.** — Terem Szilvafák ágain Arad környékén. (Hazsl. I. c. 57).

1671. ***Cladosporium epiphyllum* Cord.** — Terem *Populus alba* levelein, Arad körül a Városligetben és a Csála erdőben.

1672. ***Claviceps microcephala* Wallr.** sub *Kent rosporio*. *Sclerotium* alakjában a *Lolium perennén* és *Phleum pratensén*, Arad és Boros-Sebes mellett.

1673. ***Claviceps purpurea* Tul.** — Terem Rozs vetések kalászáin Arad, Ötvenes, Pankota, Tamánd és Halmágy környékén, — a *Scleroium Clavus* DC. alakjában. Ezt az alakját nevezik »anyarozs«-nak.

1674. ***Crateridium campestre* Lojka.** — Terem apró mohok, így *Phascumok* közt Arad és Glogovác mellett a Maros mellékein.

1675. ***Cronartium asclepiadeum* Willd.** sub *Erineo*. — Terem a *Cynanchum laxum* levelein Arad mellett a Csála erdőben.

1676. ***Crucibulum vulgare* Tul.** — Terem tölgy és cserfák felhasogatott hasábjain az egész hegyvidéken, különösen Aranyág mellett. A szállított fával Arad fapiaczára is odakerül.

1677. **Cyathus Olla Hoffm.** Terem a földben korhadó fadarabokon, valamint ganéjon, Arad kertjeiben, Aranyág és Gurahoncz vidékén.

1678. **Cyathus striatus Huds.** fl. angl. (1762) 634 sub *Peziza*; Hoffm. veget. crypt. p. 33. — Terem Aranyág és Menyháza erdeiben, a földben korhadó fadarabokon.

1679. **Cystopus candidus Lév.** — Terem a *Capsella Bursapastoris* szárán és levelein, Arad körül s a megye egész területén.

1680. **Cystopus Portulacae De Bary.** — Terem a *Portulaca oleracea* levelein Arad körül s a vasutak mentén megyszerte.

1681. **Cytispora chrysosperma Fries.** — Terem Nyárfák elszáradt ágain Arad mellett a Városligetben és a Csála erdőben; továbbá Aranyág hegyvidékén.

1682. **Dothidea Sambuci (Pers.)** — Terem Bodzafa ágain Menyháza hegyvidékén.

1683. **Dacryomyces stillatus N. ab. E.** — Terem korhadó deszkákon Arad mellett és a megye egész területén.

1684. **Daldinia concentrica (Bolt.)** Terem korhadó tölgy-tuskókon, Aranyág és Kladova hegyvidékein. Meghatározását Dietz Sándor eszközölte.

1685. **Dasyscypha bicolor (Bull.)** — Terem a *Sarrothamnus scoparius*on Soborsin mellett. (Hazsl. ak. közl. X. 58).

1686. **Epichloe typhina Pers.** syn. fung. (1801) p. 29 sub *Sphaeria*. — Terem pázsitfűvek leveleinek hüvelyein, így pl. Poákon, Alopecurusokon, Phleumokon és Rozson. Világos mellett az Öregvilágoson, Pankota kaszálóin, Apatelek felett a Mokrán.

1687. **Exoascus Pruni Fuckel.** — A *bábás szilva* okozója. Észlelttem Arad, Világos, Ágris, Boros-Sebes, Menyháza gyümölcsöseiben.

1688. **Exoascus alnitorquus Sadebeck.** A Kőrifák levelein és termőborkáin Arad mellett és az egész hegyvidéken.

1689. **Empusa Muscae Kohn.** — A légy (*Musca domestica*) tömeges vesztét okozza ősszel, sőt azt penész fonalakkal körül is fogja.

1690. **Erysiphe Cichoriacearum DC.** — Terem *Sonchus*okon és *Lactuká*kon. Arad körül s a megye egész területén.

1691. **Erysiphe communis (Wallr.)** — Terem főkép *Chondrilla juncea*n, Arad körül valamint a Hegyalján Világostól Paulisig.

1692. **Erysiphe umbelliferarum De Bary.** — Terem ernyős virágú növényeken, különösen a Törilis *Anthriscus*on, Arad, Pankota és Bokszeg környékén.

1693. **Erysiphe lenticularis** var. *Fraxini* DC. — Terem Kőrifák levelein, Arad mellett a Városligetben.

1694. **Exosporium Tiliae Link.** — Terem Hársfa ágakon Arad mellett a Városligetben, Menyháza felett a Hegyes ágazatain.

1695. **Geaster hygrometricus Pers.** — Terem erdők füves, cserjés helyein Nadalbesty felett a Kodrun.

1696. **Geaster rufescens Pers.** — Terem erdők nyílt helyein, fák és bokrok töveinél. Soborsin mellett a Kálváriahegyen (! Hazsl. I. c. 42), Aranyág hegyvidékén a Vadászlak környékén, Kisindia felett a Kicsórán.

1697. **Hendersonia Zeae Currey.** — Terem száraz kukoricza kórókon Soborsin mellett. (Hazsl. ak. közl. X. 48).

1698. **Helotium fructigenum (Bull.).** — Terem különböző tölgyfák kupacsán. Soborsin mellett a Cserfa kupacsain, (! Hazsl. I. c. 59), Arad mellett az Erős Tölgy (Qu. robustissima) kupacsain.

1699. **Hysterium pulicare Pers.** — Terem tölgyfák és nyárfák száraz ágain, Arad mellett a Városligetben és a Csála erdőben, Radna és Sóllymos erdeiben. Hazslinszky is említi az i. h. 56-ik lapján Aradról és Radnról.

1700. **Hysterium Fraxini Pers.** — [Hysterographium Fraxini De Not.]. Terem a Kőrísa lehullott száraz ágain, Arad mellett a Városligetben (! Hazsl. I. c. 56).

1701. **Hysterium quercinum Pers.** — (Colpoma quercinum Wallr.). — Terem a tölgyfák elszáradt ágain, Kladova völgyében és Aranyág hegyvidékén.

1702. **Hydrophora Mucedo Tode.** — *Kenyér-Penész.* — A kenyet teszi penészesé. Kosmopolit gomba.

1703. **Lophium ungviculatum Wallr.** — Terem száraz ágakon Soborsin mellett. (Hazsl. ak. közl. X. 45).

1704. **Leptosphaeria complanata (Tode).** — Száraz kórókon Soborsin mellett. (Hazsl. I. c. 48.)

1705. **Leptosphaeria agnita Desm.** Fuckl. symb. I. 135. — Terem száraz fűszálakon Soborsin mellett. (Hazsl. I. c. 49).

1706. **Lophiostoma macrostomum (Tode.)** — Terem tölgyfák ágain Arad mellett a Városligetben. (! Hazsl. I. c. 52).

1707. **Lenzites sepiaria Wulfen** in Jacquin collect. I. (1786) 339 sub Agarico. — Terem régi palánkokon és czölöpökön Arad külvárosain és tanyáin.

1708. **Lenzites variegata Fries.** — Terem öreg bükkfákon és tuskókon Kisindia felett a Fecskevölgyben és innen a Drócsáig. Legcsinosabb gombáink egyike.

1709. **Macropodia macropus (Pers.).** — Terem földön kis szilke alakjában, Soborsin hegyein. (Hazsl. I. c. 59).

1710. **Melampsora Euphorbiae-helioscopiae Pers.** dispos. meth. fung. (1797) 13 sub Uredine. — Terem az Euphorbia falcata és E. helioscopia levelein Arad és megyeszerte.

1711. **Melanoma vilis** Fuckl. Terem Soborsin mellett lehámozott száraz ágakon. (Hazsl. I. c. 53).

1712. **Nectria cinnabarina** Tul. — A Tubercularia vulgaris spórás ivadéka. Terem különböző fák kérgén Arad mellett és az egész hegyvidéken.

1713. **Nectria coccinea** (Pers.) Fr. — Terem ledöntött bükkfák kérgén Aranyág hegyvidékén és a Kladovai völgy felsőbb mellékein.

1714. **Nectria sanquinea** (Sibth.) Fr. — Terem korhadó fatuskókon Aranyág hegyvidékén. Hazslinszky I. c. 53 Soborsin mellől említi.

1715. **Polystigma rubrum** Pers. observ. mycol. II. (1799) 101 sub Xyloma. — Terem a közönséges Szilvafa levelein, a melyeken veres foltokat okoz, Arad mellett és a megye egész területén.

1716. **Phragmidium obtusum** Tul. — Terem a Potentilla chrysantha és a Potentilla argentea levelein, Arad mellett és a megye egész területén.

1717. **Phragmidium Rubi** Persoon tent. disp. meth. fung. 38 sub var. Pucciniae mucronatae. — [Ph. asperum Hazsl. I. c. 43]. Terem a Rubus discolor és egyéb Rubusok levelein Világostól kezdve Zámig, Nadalbestytől Halmágyig, vagyis az egész hegyvidéken.

1718. **Phragmidium Fragariae** DC. — Terem a Szamócza levelein, Paulis, Ménes és Kladova hegyein.

1719. **Pleospora herbarum** Tul. — Terem száraz kórókon Soborsin mellett. (Hazsl. I. c. 46).

1720. **Pleospora pellita** Rabenh. — Terem a Verbascum phlomoides száraz kóróin Soborsin mellett (! Hazsl. I. c. 46) és innen a Trójásig.

1721. **Pleospora echinops** Hazsl. ak. közl. X. (1873) p. 73. — Terem Soborsin mellett a Verbascum phlomoides száraz kóróin (Hazsl. I. c.).

1722. **Puccinia Aethusae** Fuckel. — Terem az Aethusa Cynapium levelein és szárain, Aradon a Városligetben (! Hazsl. I. c. 43), valamint a megye egész területén.

1723. **Puccinia Magnusiana** Körnicke. — Terem Rumex crispus levelein Paulis, Gyorok és Kladova hegyein.

1724. **Puccinia Phragmitis** Schum. en. plant. II. (1803) 231 sub Uredine. — Seregszámra lepi el ősszel a Szárazér mellékének nádasait Arad mellett és innen Tornyáig, meg Ötvenesig.

1725. **Puccinia Tanacetii** DC. — Terem a Tanacetum corymbosum L. levelein Világostól Zámig és Nadalbestytől Halmágyig.

1726. **Puccinia Malvacearum** Brotero, mss. coll. n. 730. — Terem Arad mellett s a megye egész területén, főkép a Malva silvestris levelein. Rendesen a kerti Mályvarózsát is meglátogatja.

1727. **Puccinia graminis** Tul. — *Rozsda-gomba*. — Ez támadja meg a búza és egyéb gabonáink szárát és leveleit Arad környékén és megyeszerzte.

1728. **Puccinia straminis** Fuckel. Ez is a rozsdá okozója, különösen árpa és rozsvetéseken.

1729. **Puccinia Helianthi** Schw. — Terem a Napraforgó levelein Arad mellett és innen Battonyáig.

1730. **Puccinia Asari** Link. — Terem az Asarum Europaeum levelein, Gyorok felett a Kecskésen és innen Aranyágig.

1731. **Plasmopara nivea** (Unger). — Terem az Aegopodium Podagraria levelein Arad város ligetében elég bőven.

1732. **Perisporium fagineum** Fr. — Sok kárt okoz a Bükkfák levelein. Különösen Kisindia, Boros-Sebes és Menyháza bükköseiben észleltem.

1733. **Psilospora faginea** Rabenh. — Terem élő bükk és gyertyánfákon, azok ágain. Radna mellett én szedtem, Soborsin vidékéről Hazslinszky közli. (Hazsl. I. c. 60).

1734. **Psilospora quercina** (Fries). — Terem fiatal tölgyfákon Soborsin mellett. (Hazsl. I. c. 60.).

1735. **Pyronema Omphalodes** (Bull.). — Terem Soborsin mellett földön. (Hazsl. I. c. 59).

1736. **Poronia punctata** Fries. — Terem trágyás helyeken, Pécska szántóin és erdejében.

1737. **Pezizicula Frangulae** Tul. — Terem Rhamnusok ágain, Arad mellett a Városligetben. (Hazsl. I. c. 58).

1738. **Peziza barbata** Kze. — [Lachnella barbata Fries]. — Terem a Sartothamnus száraz ágain Soborsin mellett. (Hazsl. I. c. 58).

1739. **Peziza striata** Nees. — Terem az Aegopodium szárain Arad mellett. (Hazsl. I. c. 58.)

1740. **Peziza aurantiaca** Oeder. — [Aleuria aurantiaca Fuckel]. — Terem száraz korhadó ágakon, Arad mellett a Csála erdőben és az egész hegyvidéken. Tavasz gomba, s egyike a legszebbeknek.

1741. **Pyrenopeziza fuscoatra** Hazsl. ak. közl. X. (1873) p. 58. — Terem Soborsin mellett a Tordylium maximum szárain. — [Hazsl. I. c.]

1742. **Penicillium glaucum** Link. — Közönséges penész, mely a befőttektől kezdve a tintáig mindenféle leves anyagon megtelepszik.

1743. **Rhizomorpha subcorticalis** Pers. Terem ledöntött fák kérge alatt, különösen bükkfák és cserfák kérge alatt. Állítólag nem egyéb mint az *Agaricus melleus* thatlussa. Hegyvidéki erdeinkben helyenként bőven, így Menyháza. Aranyág és Konop erdeiben.

1744. **Rhytisma acerinum** Persoon disp. fung. (1797) p. 5 sub Hylomate. — Terem különböző Jávorfák levelein Arad mellett s az egész hegyvidék erdeiben. Arad mellett a Csála erdőben *Acer campestre* levelein; a hegyvidéken úgy ennek mint az *Acer pseudoplatanus* és *Acer platanoides* levelein.

1745. **Rhaphidophora rubella** (Pers.) — Terem száraz kórokon. Soborsin mellett. (Hazsl. I. c. 45.).

1746. **Rhaphidophora disseminans** Rabenh. — Terem a *Verbas-cum phlomoides* kóróin Soborsin mellett. (Hazsl. I. c. 46).

1747. **Schizophyllum alneum** L. fl. suec. (1755) p. 452. sub Agarico [Schizophyllum commune Fries observ. mycol. I. (1851) p. 501]. — Terem hegyvidékeink fatuskóin Világostól Zámig, Apatelektől és Nadalbestytől kezdve Halmágyig minden nagyobb erdőben.

1748. **Sphaeria quaternata** Pers. — [Quaternaria Personii Tul.]. — Terem a *Carpinus Betulus* kérgén Világos, Radna, Aranyág, Kladova környékén és az egész hegyvidék erdeiben.

1749. **Sphaeria stigma** Hoffm. — [Diatrype stigma Fries]. — Száraz faágak kérgé alatt Arad és az egész hegyvidék erdeiben, ligeteiben.

1750. **Sphaeria disciformis** Hoffm. — [Diatrype disciformis Fr.]. Száraz faágakon Aradon és a megye egész területének hegyerdeiben.

1751. **Sphaeria quercina** Pers. — [Diatripella quercina Nitschke]. — Elszáradt tölgyfaágakon Arad mellett és a megye egész hegyvidékén.

1752. **Sphaeria Nummularia** DC. — [Nummularia Bulliardii Tul.]. Korhodó fatörzsökön, Aranyág, Kladova, Radna és Sólymos hegyvidékén bőségesen.

1753. **Sphaeria pulverulacea** Ehrh. — Kérgét vesztett száraz fákon Aranyág hegyvidékén, különösen a Vadaskert körül, annak kerítésén.

1754. **Sphaeria cohaerens** Pers. — [Hypoxyton cohaerens Fries]. — Terem hegyvidéki erdeink ledöntött fáin, különösen bükkfákon. Böven találtam Aranyág hegyvidékén, Kladova völgyének felsőbb mellékén és Kisindia felett a Kicsórán.

1755. **Sphaeria fragiformis** Pers. — [Hypoxyton coccineum Bull.]. — Terem korhadó bükkfa ágakon, tuskókon és ledöntött törzseken, Radna, Aranyág, Kladova és Sólymos erdeiben, helyenként böven. Arad mellett sehol sem láttam.

1756. **Sphaeria multiformis** Fries. [Hypoxyton multiforme Fr.]. — Terem elszáradt faágakon Soborsin mellett. (Hazsl. I. c. 56.).

1757. **Septoria Badhamia** Berk. Terem a Szőlő levelein az egész Hegyalján, Ménestől és Világostól kezdve Boros-Sebesig.

1758. **Septoria vineae** Cass. — Terem az előbbivel együtt ugyancsak a Szőlő levelein, s azok csúcsait pusztítja el.

1759. **Septoria Oxyacanthae** Kze et Schm. — [Phleospora Oxyacanthae Wallr.] — Terem a Galagonyák levelein Arad körül a Városligetben és a Csála erdőben, valamint a megye egész hegyvidékén.

1760. **Sorosporium Saponariae** Rudolphi. --- Terem a *Saponaria officinalis* terméssein Boros-Jenő, Bokszeg és Boros-Sebes mellett.

1761. **Sepodonium mycophilum Lk.** — Terem meztelen földön, régi tűzhelyeken, Menyháza hegyvölgyén.

1762. **Taphrina aurea Persoon** (1801) sub Erineo. — Terem a Populus nigra levelein Arad mellett.

1763. **Thelephora byssoides Pers.** — Terem földön, Soborsin mellett. (Hazsl. I. c. 42.).

1764. **Thelephora quercina Pers.** — [Corticium quercinum Fries]. — Terem tölgyfák kérgén, Világos, Aranyág, Kladova és Sólymos hegyvidékén.

1765. **Thelephora cinerea Pers.** sub Corticio. — Terem száraz faágakon Arad mellett a Csála erdőben és a Városligetben.

1766. **Thelephora calcea Pers.** — [Corticium calceum Fries]. — Terem vén fák kérgén Arad mellett a Városligetben és a Csála erdőben.

1767. **Thelephora sulphurea Fr.** — (Corticium sulphureum Fries.). — Terem korhadó fák törzsein és tuskóin Arad mellett a Városligetben és a Csála erdőben.

1768. **Thelephora hirsuta Willd.** — [Stereum hirsutum Fries.]. — Hegyvidékeink erdeinek tuskóin, különösen tölgyfák és gyertyánfák tuskóin közönséges Világostól Zámig, Nadalbestyig és Halmágyig.

1769. **Tubercularia vulgaris Tode.** — Terem Ákáczfán Aradon és Pécska mellett.

1770. **Tubercularia confluens Pers.** — Terem Sophora ágain Aradon az Ó-temetőben.

1771. **Tremella Auricula L.** spec. (1753) 1157. (Auricularia Sambucina Mart.). — Terem Bodzafa kérgén Soborsin (! Hazsl. I. c. 42) és Trójás hegyvidékén.

1772. **Tremella fimbriata Pers.** — Terem Paulis és Gyorok erdeiben, főképp tölgyfákon.

1773. **Tremella mesenterica Retzius** in vet. akad. handl. (1769) p. 249. — Terem korhadó fák és tuskók törzsein Aranyág és Kladova hegyvidékén.

1774. **Tremella aurantia Schweiniz.** — Terem korhadó fákon a Bot völgyében Világos és Ágris között.

1775. **Trichopeziza villosa (Pers.)**. — Terem száraz Ökörfark kőrökon Soborsin mellett. (Hazsl. I. c. 58).

1776. **Tilletia caries Tul.** — A buza magvaiban mint zsiros üszög ösmeretes. Aradon és a megye alföldi részén.

1777. **Ustilago carbo Tul.** — [Ustilago segetum Ditm.]. — Por-üszög. — Búzán, Árpán, Zabon Arad mellett s a megye egész területén.

1778. **Ustilago Mayidis Lév.** — *Kukoricza-üszög*. Tönkre teszi a Kukoricza csöveket és nagy fekete porhalmazzá változtatja át azokat. Előfordul mindenütt a hol Kukoriczát termesztnek.

1779. *Ustilago longissima* Lév. — Terem a *Glyceria spectabilis* levelein. Arad környékén a Sulyomér és Nimfeaér melléken, valamint Tornytól Ötvenesig a Szárazér mentén.

1780. *Ustilago Tragopogi pratensis* Pers. tent. dispos. meth. fung. (1797) 57 sub Uredine. — Seregszámra elüszkösíti a hegyvidék némely völgyének kaszálóin a Tragopogon orientálist, így különösen Kladova völgyében. Arad mellett is meg-megjelenik a Marospart töltéseinek füves, kaszálós részein.

1781. *Ustilago Caricis* Pers. sub Uredine. — [*Ustilago urceolorum* Tul.]. — Terem a Sások termésein, Arad mellett a Szárazér mentén, valamint Ágya mellett a Tőz mellékén.

1782. *Ustilago Panicumiliacei* (Pers). Nem a Kölesen, hanem a Panicum Crusgallin terem, Arad mellett a szántóföldeken. Meghatározását Dietz Sándor eszközölte.

1783. *Ustilago Ornithogali Schmidt et Kunze* sub Uredine. — *Gagea arvensis* és *G. stenopetala* levelein Arad környékén.

1784. *Ustilago Holostei De Bary*. — Terem a *Holosteum umbellatum* termésein Arad mellett a vasutak mentén.

1785. *Ustilago Vaillantii Tul.* — Terem a *Scilla bifolia* levelein Arad mellett a Csála erdőben.

1786. *Ustilago destruens Dub.* — A *Setaria glauca* terméseit teszi tönkre. — Aradon s a megye egész alföldi részén.

1787. *Uncinula Aceris DC.* — Terem a Mezei Jávorfá levelein Arad mellett a Csála erdőben és Boros-Jenő mellett a Mokra alján.

1788. *Uromyces Phaseoli Pers.* observ. mycol. I. (1796) p. 17 pro var. Uredinis appendiculatae. — Terem a Paszuly levelein és szárán Arad környékén és a hol a Paszulyt termesztik.

1789. *Valsa vasculosa (Fries)*. — Terem Nyirfák kérgén Soborsin mellett. (Hazsl. I. c. 53).

1790. *Valsa ambiens (Fries)*. — Terem Szilfák ágain Arad mellett a Városligetben. (Hazsl. I. c. 53).

1791. *Valsa nivea (Fries)* — Terem *Populus nigra* ágain Arad mellett a Városligetben és egyebütt. (! Hazsl. I. c. 54).

1792. *Xylaria hypoxylon L.* sub *Clavaria*. — [*X. hypoxylon Fries.*]. — Terem hegyvidékeink erdeinek korhadó fatörzsein, így Kladova, Aranyág és Kisindia hegymellékein.

1793. *Xylaria polymorpha Pers.* sub *Sphaeria*. — [*X. polymorpha Corda.*] — Terem vén tölgyfák tövéin, Arad mellett a Városligetben és a Csála erdőben.

B) *Sarjadó-gombák.* — *Blastomycetes.*

1794. **Saccharomyces cerevisiae Meyen.** — *Sör-élesztő.* Ezt nyelik a sör készítésénél; ezt használják élesztőnek a tészta megkelesztésére.

1795. **Saccharomyces ellipsoideus Reess.** — [Cryptococcus vini Ktz.]. — *Bor-élesztő.* A must erjedését ez okozza.

1796. **Saccharomyces mycoderma Reess.** — [Mycoderma vini Desm.]. — A megvirágosodott bor tetején ez a gomba uszkál.

1797. **Spilocaea Pomi Fr.** — Az almákat teszi foltosakká különösen télen a pinczékben.

1798. **Leptothrix buccalis Rob.** — A fogak sorvadásának okozója és az egészséges fogakon is előfordúl, minden ember szájában.

1799—1803. **Bacterium aceti Zopf; Bacterium acidi-lactici Zopf; Micrococcus vaccinae Cohn; Micrococcus diphthericus Cohn; Micrococcus septicus Cohn:** sőt a hasadó gombák számos más faja is, különösen azok a melyek a ragadós és járványos betegségek okozói, fájdalom mindenütt megvannak Aradmegye levegőjében is.

C) *Nyálka-gombák.* — *Myxomycetes.*

1804. **Stemonitis fusca Roth.** — Terem korhadó fatörzseken, különösen bükkfák törzsein, hegyvidékeink erdeiben. Kladova völgyében, Aranyág hegyvidékén, Soborsin és Trójás erdeiben, Halmágy felett a Gejnához vezető hátakon.

1805. **Reticularia atra Fries.** — Egészen megpudivásodott tuskókon és ledöntött törzseken, Aranyág felett és a Gejna alján levő erdőkben.

1806. **Arcyria ferruginea Sauter.** — Korhadó fatörzseken és tuskókon Aranyág, Kladova és Menyháza hegyvidékein bőven.

1807. **Arcyria pomiformis Roth.** — Apró, nyeles bunkói korhadó fán nőnek. Szedtem Aranyág és Kladova hegyvidékének magasabb erdeiben.

1808. **Lycogala epidendron Fries.** — Terem vén vagy korhadó fák tuskóin és törzsein, Aranyág és Kladova erdeiben. —